

Ötödik évi folyam.
Pest, február 7-én 1858.

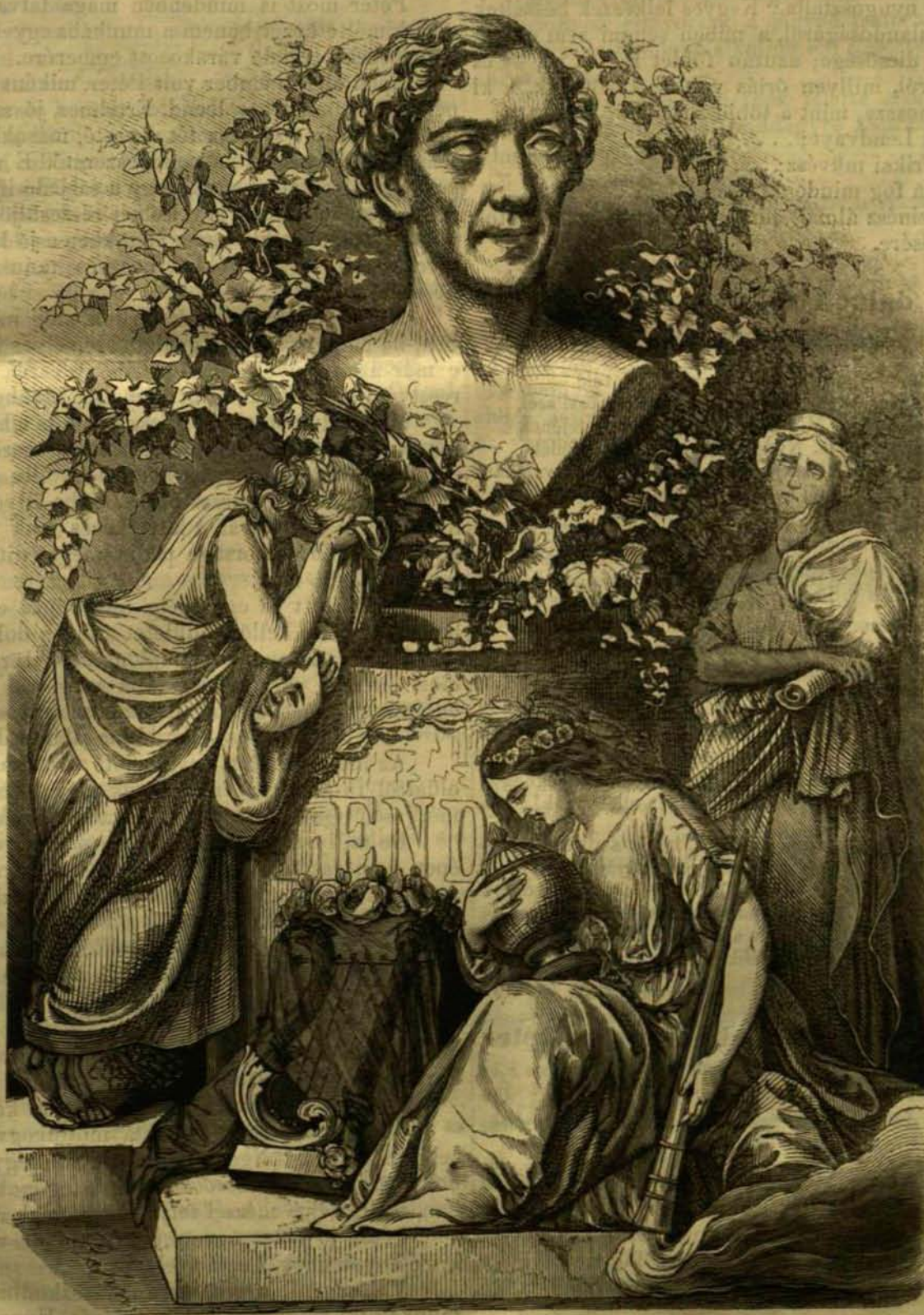
LENDVAY.

Lendvay meghalt, valóban meghalt; mint más töredékeny ember, a ki azért született, hogy poraival szaporítsa a földet.

Első halála az volt, mikor a színpadról lelépett; mikor azt a fényes bűbajos világot elhagyta, s eltemetkezék a közélet szomorú halálorszá-gába. Ez az igazi halál, ez az igazi temetkezés. Az a másik csak nyugalom már, a honnan nincs visszavágás.

Mert a színész két sírban nyugszik, egyik a föld, másik a feledékenység. Neki nemcsak omlatag teste válik porrá, hanem mindaz, a mit lelke alkotott, szellemének csodaművei, lángesze, hire; — por és hamu a halál után, mit a szél elfű.

A költő édes gyermeke a muzsának; ha ihletett lelkének aranyeszméi voltak, azoknak értéke halála után még nőni fog, eszméit egyik szív a másiknak adja által; — a színész a mostoha fiu, a ki csak álmodik a nagyságról, az arany hirről s mikor az álomnak vége, semmivé lesz, mint a szép álmok képe.

LENDVAY EMLÉKÉRE.

Költők! kik a színész álmait bíráljátok, gondoljatok annak vigasztalan ébredésére.

Mie volt Lendvay a magyar színészetnek? még mi tudjuk, a mult évtized emberei már csak gyöngén emlékeznek reá; a jövő évtized csak nevét fogja említeni s nem lesz eszméje, a mit hozzá kössön; hisz a Hamletköntöst felveheti más is, itt nem marad üresen senki után a hely; hogy azt kérdezzék: hová lett? ki volt az, a ki tudott szivekkel beszélni. lelkekkel játszani?

Lendvay sokat szenvedett; öt évig volt igen súlyos beteg. De mi volt az a fájdalom, a mi testét lassu kegyetlenséggel kinozta halálra, melly a daliás alakot úgy összetörte, hogy azt siralom volt látni; ahhoz az álmatlan kinhoz képest, a mit érte a színész, kinek el kellett hagyni lelke világát; ki látott nyomaiba lépni magánál nem erősebb ivadékot, kinek szellemi kincsein, az anyyi diadalt aratott szerepeken, még életében megosztottak, három, — négy kézre bízva azt, mihez egykor ő egy maga is sok volt. — Oh hányszor eredt

meg szeméből a legkeserűbb köny, midőn a szinpadot, ezt az elzárt mennyországot látta maga előtt. Nem az élet, nem a megtérő egészség volt biztató ösztöne, melly őt egyik tavasztól a másikig kecsegteté, hanem az a gondolat: ha még egyszer oda léphetnék vissza!

Egyszer lett volna alkalma rá. A beteg művész, hogy tulajradó kedélyének folyást nyisson, egy egyszerű dalt szerze, mellyet a szinpadon elénekelték. A dal igen tetszett, a jó közönség zajosan hívta szerzőjét, szeretete volna látni még egyszer hajdani kegyencét.

A művész barátai unszolták őt, hogy jelenjen meg a hívásra. A művész megzavarodott, elsápadt, elfutott onnan; — nem mondta, de érezé, és igaza volt: „ez aranyos országnak én királya voltam egykor; nem léphetek abba vissza, mint koldusa.“

Ez a honvágy segítette őt megölni, ez a honvágy fogja le minden színész szeméit a halálos ágyon; mert mindenik úgy hal meg, mint száműzöttje annak a szép hazának, a mit elfeledni nem lehet.

Temetésére roppant nép gyült össze. Hogyne? az ünnepelet művész utolsó föllépte! érdekes volt megtudni; az, a ki annyiszor könyekre fakasztá a közönséget, hogy viseli magát a koporsóban? Itt is megrikatta a jó közönséget.

A jó közönség elkísérte őt a sirig; — egykor „éljen!“ hangzott előtte utána, most „Isten nyugosztalja.“ Kegyes lelkészek beszéltek hamvai fölött a világ mulandóságáról, a miben semmi sem olyan mulandó, mint a színész dicsősége; azután földet raktak rá, — és most ki tudja meg a sirról, millyen óriás volt az közöttünk, a ki ottan fekszik? egy öl a hossza, mint a többi sirnak.

Tegnap megsirattuk Lendvayt; . . .

Holnap itt lesz az afrikai művész; . . .

És holnapután ő róla fog mindenki beszélni. . .

. . . Költők, kik a színész álmait bírálgatjátok, — gondoljatok annak vigasztalan ébredésére.

Jókai Mór.

A dalnok sorsa.

(Allegorinai kép.)

Énekes járt zengve a berekben,

Majd ledől az arnyas lomb alá.

Szive lángolt, — volt szép szeretője:

A természet; őt magasztalá.

Énekét hű társa, kísérője:

A csalogány eltanulta tőle.

Hallgatója: úgy epedt a szellő, —

Ugy szeretete édes dalait!

Merre járt-kelt, illatos virággal

Hullatá be fűrtét, s utait.

Más jutalma nem volt semmi, semmi:

Lelke mégis büszke kezdé lenni!

De az Ősznek, a ki messze tájon

Mulatott, ez mind fülébe ment;

Zord irigység szálla jégiszívébe,

S nem sokára dűlva megjelent.

A virág elhervadt . . . intésére

Csalogány, lágyszellő messze tére.

Hallgatója és dalnok barátja,

Mind a kettő tova költözött . . .

Nincs ki hallja, s lépteit kísérje,

Ő diderg a hervadt lomb között . . .

S elhagyottan, lelkében leverve

Egyre hangzik hurjain keserve.

Fürte sorsa az, mi a levélé —

Azt gond tépi, ezt az őszi szél,

Mig nem aztán árva bus fejének

Nyugtot ad egy elavult földel.

Lantja csak zeng . . . lesz tán valahára

Ki hevülni fog meleg dalára!

De a mellyre nem rég egy hevültek

Künn a szellő, fák, liget, berek:

Ihletetlen, hidegen maradnak

Egi zengzetén az emberek.

Mit nekik dal, mit nekik az ének?

Hangja édesb a pénz csengésének! . . .

És a dalnok elhagyott lakában

Hervadoz mint künn a falevél;

A ki néha meg-meglátogatja,

Az csak a mult, melly szépről beszél.

Kedves képek, mellyek a betegnek

Megtörődött lelkén ellebegnek! . . .

Ül szoborként, lantja s ajka néma, —

Arcza csüggedt, olyan halovány . . .

A tavasz jön, — véle a lágyszellő,

S dalnoktársa, a kis csalogány.

Hajh de a kit zöld berken keresnek:

Sirját lelik csak az énekesnek! . . .

Losonczy László.

Mint lón vagyonos emberré ifjabb Adorján Péter.

Elbeszélés, írta PÁLFFY ALBERT.

(Vége.)

VIII.

A következő 1848-dik év szerte e világon nevezetes változások hozta létre. Az urbér eltöröltetvén, a milliónyi jobbágyok, egy tollvonás erejével, mind szabad s független polgárok lettek. A föld felszabadítva nyomasztó terhétől, örökös és kizárólagos tulajdona lett a népnek, melly azt századok óta csak szolgálatinak fejében bírhatta, s mivelhetette.

A másfél telek után Péternek a falu határában mintegy száz-husz holdnyi birtoka volt. Igaz ugyan, hogy ekkor még e föld csaknem annyi helyen volt szétszorva a dűllökön, a hány holdból a telki illetmény állott, de már ekkor rebesgetni kezdék a jobb belátásuak a tagosztály behozatalának szükségét, mi később valósággal is megtörténvén, Péter új birtokát egészen tetszése szerint rendezheté, s úgy élt aztán tanyáján szabadon, s függetlenül, mint valami kis király a mesében.

A rendezés után a föld becse szokatlan arányban kezdé magasra szállni. Asztagfalván a száz pengő forintos hold még nem is a legjobb minőségűek közé tartozott: mellynek következtében könnyen ki lehetne számítani, mennyire terjedhetett már ekkor is Péternek saját szorgalma által apródonkint szerzett összes értéke.

S valóban, ki udvarára jött, s az itt mindenben feltűnő rendet, tisztaságot látta, méltán következtetést vonhatott arra nézve, hogy itt olyan derék embernek kell laknia, millyen — bár milliók volnának Magyarországon! a minthogy egykor majd lenni is fognak.

Udvarán folytonos volt a sürgés forgás. A két rendbeli négyes fogatu ökörszekér méltóságos komolysággal állott estenkint a fészer alá. A béresek ostromsattogására a félfa kutyái felveretének nyugalmukból. Más oldalról a juhok, és sertések érkezének haza a legelőről.

Péter most is mindenben maga látván dolgának utána, épen nem kímélte kezét, hanem a munkába egyenesen is oda nyult, hol a legnehezebb teendő várakozott emberére.

Épen olyan ember volt Péter, miként ha Isten segít, a magyar nép egész tömegében leend. Értelmes, jó módu, szelid erkölcsű s a mellett hazáját s nemzetét szerető, másokkal jóttevő, idegenek ellenében barátságos és vendégszerető. E mellet józan és művelt, s olyan, ki sokat ad arra, hogy a sarjadó ifjuság az iskolában helyzetéhez mért alapos nevelésben részesüljön, hogy aztán emberek váljanak belőlök, kik egész életökben a jó könyvek, s a nép számára szerkesztett folyóiratokból hasznos tanúságot vonni képesek lehessenek.

Mind e mellett a mi Péterünk még most is kételkedett szívében, ha eddigi vagyona mellett, személyes jó tulajdonságival elérte-e már azon műveltségi fokot, hogy ezzel, a nótárius házánál, keresztényi szándékkal, mint kérő megjelenhessék?

Megfordult ugyan ő gyakrabban is e háznál, különösen ha birtok ügyei végett a jegyzővel valami beszéde volt. Az sem tartozott a ritkább események közé, hogy illy alkalmakkal a jegyző őt ebédre vendégül marasztotta. De ha ilyenkor se válthatott néhány szót a lánykával, a következés csak az lett: hogy szerelme annál erősebb, bátorsága pedig megfordított arányban annál fogatkozottabb lön.

Igy tartott ez egy ideig, mig végre e részben is valami közbejött esemény kellő lendületet adott a dolognak.

Épen vasárnapon templom után történt, midőn Péter háza előtt hirtelen zörgős kocsii álla meg, s a jól felpárnázott ülésről egy pirosposztag, de már galambosz öreg szálla le.

— Ki lehet ez? — kérdé magában a házi gazda.

Az idegen ezalatt már bejött az utczaajtón; a cselédek minden oldalról futának az érkezettnek eléje, védelmezni akarván őt a mérgesen ugató házi kutyák alkalmatlanságától.

De milly nagy lehete Péter csodálkozása, midőn a belépőben épen azon gazdag kereskedőt kelle megismernie, kitől egy időben ama sajtó szerű tanácsot vevé, mellynek valódi értelméről még mai napig sem lehete tisztában.

Az öreg hangos üdvözléssel lépte át a küszöböt.

— Áldás és békesség terjedjen e házra, Adorján Péter uram. A házi gazda meghajtá magát, s barátsággal viszonzá az üdvözléset.

— Hozta Isten nagy jó uramat szerencsével; tessék beljebb kerülni szegény házamban.

És leültetvén vendégét, beszélgetni kezdének.

— Nos, öcsém — folytató mosolyogva a vendég — emlékez-e még reám? Nem meg mondtam egykor: *végy mindent drágán s add el minél olcsóbban*, s gazdag ember léssz Magyarországon, melly tejjel mézzel folyó Kanaánnak méltán neveztetik.

Péter jó izület nevette, mint mikor valakivel jó barátságból kissé enyelegnek, s aztán felelé:

Valósággal, uram, nem panaszkodhatom, mint ha az Isten munkámtól megvonta volna áldását. Hogy azonban őszintén felel-

jek : épen azon vállalatomban nyertem legtöbbet, mellyben egészen az ellenkezőjét követtem azon tanácsnak, mellyet nagy jó uramtól vettem.

Az öreg újból, s annál hangosabban nevetett, s aztán felkelvén helyéből, odalépe az ifju mellé, s vállait megveregeté.

— Mindent hallottam, öcsém, a mit cselekedtél, és igen örvendtettem, midőn tudtodon kívül mindenben az én utmutatásomat követted.

— Hogyan? tudtomon kívül?

— Mindjárt megmagyarázom szavaimat. Azon időben pénzéd levén zsebedben, gabonát vásároltál rajta. Jól megfizetted az árát, mert az eladók buzájokért másutt annyit se kaphattak volna. Avagy nem annyit tesz ez : mint *drágán venni*?

— Van valami a dologban.

— Lássuk most a másik oldalát a dolognak. Összevásárolt gabonád két esztendeig hevert padlásodon. Ezalatt szokatlanul felment az élelmi szerek ára. A megszorultak tenyerükön tartva pénzüket, köblönkint negyven forintjával kérve-kérték a kenyérnek valót, s mi téged illet, tapasztalván embertársaid szükségét, megelégedtél olly nyereséggel, melly a folyó árat tekintve, legalább is mérsékletnek volt nevezhető. Másodszor is azt kértem tehát, *nem olcsón adtad el drágán vett portékádat*?

— Valósággal — felelt vállat vonitva az ifju — illy értelemben nagyon helyes volt a tanács.

— Semmi kétség benne : miután szavaimat saját tapasztalód után magad ítélnél meg. Ez az én régi arany regulám; ez titka minden eddigi vállalataim szerencsés sikerének.

— Ebből áll a jóra való kereskedők tudománya, a mi ezen tul megyen, azt az uzsorásokra bizom. Én csak nyugodtan ülök helyemben : ha valami forgalmi cikknek nincs ára, ha valami eltartható jószág senkinek sem kell e föld kerekiségén, hozzám hozzák az emberek, s én veszem meg mások felett *legdrágábban*. Mikorra pedig fordul a koczka, s az előbb megvett cikk kapóssá s keresetté válik, előre bizonyosak lehetnek benne a fogyasztók, hogy a mire szükségük van, azt sehol *olcsóbban* fel nem találhatnák, mint épen nálam.

Ezek után beszédök egyéb tárgyakra ment át.

Az ifju gazda megkérde vendégét: mi járatban van e vidéken.

— Egy kis spekuláció édes öcsém — felelt az élénk öreg. — Megint felkerestek nyugalmamban az emberek ollyan portékával, mi senkinek sem kell. Nem messze e falutól, bizonyos gróf pusztájával kínálgatnak, venném ki haszonbérbe néhány esztendőre. Volna is kedvem a dologhoz : azonban a birtok egyes vállalkozóra nézve mégis igen nagy : mintegy hatezer holdra mondják . . .

— Hatezer! . . .

— Hatezer s még néhány száz . . . Azért járom tehát a vidéket, hogy ha a felét a pusztának magam részére bérlénem ki, a többire nézve vállalkozó társakat keresek.

— Itt? e vidéken?

— Minden bizonynyal. Sőt jobbára készen is vagyok az egész társasággal. A mennyi tiszteletes, ispán, esküdt, jegyző van a vidéken, mind belejöttek a lajstromba. Még csak mintegy hatszáz holdnak nincs gazdája : ennek azonban felét neked, felét jegyzőtöknek szántam.

— Nekem?! felelt megütődve az ifju. — De uram, illyesmi nekem eszembe sem juthat, miután jelen erőmmel, még saját birtokom egyes részeit sem vagyok képes úgy mivelní mint kellene, s a hogy én kívánám.

— Tréfáság — viszonzá biztatólag az öreg. — Egy kapavágást sem szándékozunk földjeinkbe tenni, hanem a mint alá lesz írva a szerződés, hírül adjuk a községekben, s meglásd, úgy jön nyakunkra a földet kereső sokaság, hogy így : két három holdjával, újra mindent másodszor bérbe adhatunk, ha még annyi volna is. Elhíheted öcsém, hogy ha nekem érkezésem volna annyi egyes felekkel szerződgetni, s aztán utána is láthatnék, hogy kiki teljesítse feltételeit, bizvást megtarthatnám saját rovásomra az egészet.

Az ifju, ki mindenét csupán hangyaszorgalmának köszönheté, eleinte nem nagy kedvet mutatott illy vállalatokhoz, mellyben az ember sokat nyerhet ugyan, de mindenét is belevesztheti.

Ellenben illy gyakorlott, ügyes és előrelátó kereskedővel, mint Péter vendége volt, csakugyan bátrabban lehete egy hajóban evezni. Idejárult még az is, hogy az ifjunak, tudvalevő okok miatt mi sem lehete inkább inyére, mint ez uton is közelebb viszonyba elegyedni a notáriussal s általa házanépével.

Elvégezvén e szerint egymás között beszédüket, mindketten átmentek a jegyző szállására, hogy ott ügyeikről értekezzenek.

A jegyző hallván, miben fáradsnak vendégei, mielőtt válaszát adná, így szóla hozzájuk :

Rövid az idő, ebéd előtt illy fontos dolgot alaposan megvitatni. Ime : rajtunk a tizenkét óra, nálam pedig az a szokás, hogy mikor délre harangoznak, asztalon legyen az étel. Kérem az urakat, legyen szerencsém, egy kanál levesre, s aztán ebéd után mindent bővebben megrostálhatunk.

Tetszék e szives beszéd a vendégeknek, s mindjárt is átmenének a szomszéd szobába, hol már a kis fürge Rózsika asztalterítéssel volt elfoglalva.

Ollyan rend volt e háznál, hogy ha ebéd előtt vendég mutatkozott, az asszonyok azt se várták, hogy szóljon valamit a gazda, hanem mindjárt több terítéket készítenek elő, a hány személylyel tudniillik a társaság megszorodott.

Ebéd alatt a kereskedő itt ott még is szabadságot vón magának, hogy a kérdéses haszonbérleti ügyet előhozza, s valóban a pecsenye felhozataláig jobbára mindent elmondhatott, mit e tárgyban előlegesen is felemlíteni szükségesnek tartott.

Más részről a jegyző is ismervén, milly becsületes és lelkiismeretes emberrel van dolga, nem sokat késedelmeskedett feleletével, hanem szavát adván mindenbe bele egyezett.

Midőn aztán a fekete kávé után a társaság felkelt az asztaltól, az asszonyok eltávoztak, a jegyző pedig a pipákat kezdené töltögetni, a kereskedőnek alkalmá lön Péterrel egy pár szót tanuk nélkül is válthatni.

Ugyanis ezen embernek felette éles sas szemei voltak, s az alatt hogy rövid pillái mindegyre káprázkodának, figyelmét soha semmi el nem kerülte.

Mondá tehát az ifjunak.

— Öcsém . . . alig ha észre nem vettem valamit . . . ?

— Rajtam, uram?

— Izlésed dicséretedre válik, mert a millyen igaz, hogy itt állok, ollyan bizonyos az, hogy szerelmes vagy itt e leányba . . .

— Én uram? . . .

— Egy szót se vesztegess rá, hogy eltagadjad, úgy is a mit én egyszer látok, az aztán meg van látva. Csak rajta bátran; helyesebben nem is cselekedhetnél, mint ha Isten rendelése szerint házas életre vetnéd fejedet, mint annak idejében apád is tette. Azért is ha valóban komoly szándékos volna, csak egy szavaddal add értsemre, s én még ma föllépek a leány atyja előtt számodra, mint kérő.

Péter lángvörössé lön e váratlan nyilatkozatra, mintha Isten tudja, milly gonosz tetten kaptott volna. Egy ideig egy hangot sem találhata ajkaira. Hallgatása azonban eléggé elárulá szive érzéseit, s az emberismerő kereskedő meggyőződván a valóról, úgy tön mint mondá.

Az ifju saját füleinek sem akart hinni, midőn bucsuzás alkalmával a gazdag kereskedő, minden cikornyás bevezetés nélkül egyszerre csak az uj pár jövődjéről kezdé beszélni, s Rózsikát, ifjabb Adorján Péter uram részére egész komolysággal megkérte.

A jegyző kellemesen lepetvén meg a megtisztelő ajánlat hallására, teljes udvariassággal örömet fejezé ki az ifjunak illetően határozata felett s mint illet megigéré : miszerint e tárgyban feleségével s leányával is értekezvén, válaszát rövid időn kiadandja.

Igy végződék e reg, mellynek kezdetén Péter még telve volt kétségekkel, s most egyszerre annyira haladott élte célja felé, hova szive szerénységében csak évek alatt vélt eljuthatni.

IX.

A haszonbérleti vállalat, mellyet a kereskedő hozza indítványba, valóságos aranybánya lön a részvevők birtokában.

A társaság a pusztát holdanként négy pengő forintjával vette ki, s aztán megosztóván maguk között, miután illetményeiket átvevék, földjeiket mindjárt az első évben a körülfekvő községek lakosainak, holdanként hat pengő forintjával, újra bérbe engedék.

Péternek e vállalat sok új ismerősöket szerzett, s miután az ifjunak másokkali bánásmódja igen kedveltető vala, barátsági viszonyait, s gazdasági összeköttetéseit tul a falu határán, hol lakott, messze kiterjeszté.

Ezen év volt egyszersmind rá nézve azon emlékezetes időszak, mellyben szive vágyaival megegyezőleg, vig lakodalomszó mellett,

Győr város szebb részét.

szeretett Rózsikáját, mint már kedves kis feleségét, szerencsésen haza vihette.

Örömét sokasítá még azon körülmény is, hogy elvégre édesanyja is elhatározá magát, hogy kijöjön fiához falura lakni. Sőt innen tul nem lehet többé panaszos szót hallani az előregedett özvegy asszony ajkairól: miért nem maradt inkább fia a városban, hol pedig számára az örökös kancellistaságon kívül egyéb jövedője nem mutatkozhatott. —

A haszonbérlet második esztendejében a földbérlet keresők még egyszer olyan számmal sereglének egybe s holdját a földnek örömezt fizeték nyolcz pengő forintjával. A harmadik esztendőben a bérleni szándékozók csaknem összeverekedtek egymás között, s ki közülök tiz forinton földet kaphatott, szerencsésnek tarthatá magát. — Ugyanezen ár megmaradt változatlanul a negyedik évben is.

Ekkor azonban a szerződés ideje letelvén a tulajdonos gróftól levél érkezik a társasághoz.

Ő méltósága ezen iratában előrebocsátván, milly hatalmas pénzü külföldi vállalkozók kérik most tőle pusztáját, az iránt keresé meg jelen bérlőit, hahogy ezek a másoldalról megajánlott, s holdankint hét pengő forintra számított bérletet megtartani kívánák, a gróf ez esetben a régi szerződés egyéb pontjait haladék nélkül kész volna aláírni.

Mielőtt azonban a társaság e részben elhatározná magát, megvárták a részesekek, mit mond a dologra a gazdag kereskedő, ki ugyanis az egésznek előmozdítója volna.

Mindenek csodájára azonban a kereskedő ezuttal tagadólag válaszola.

„Köszöni, ugymond levelében, a jó akaratot, de nem élhet ő méltósága kegyes ajánlatával, miután tisztelettel alólírottnak teljes életében szokása volt, soha meg nem venni azt, mit ez időszertint masok *olcsónak*, és jutányosnak tartanak.“

— Furesa! — mondta egyik a jelenlevők közül. — Nem kell neki, mert *olcsó!* Hát akkor nem volt-e olcsó, midőn kérve kértek bennünket, vállaljuk fel a pusztát, holdankint négy forintjával?

Péter nevetett, csak ő tudta egyedül mit ért e szó alatt *olcsó*, a fufangos eszű kereskedő.

Azonban mindnyájan úgy is megelégedvén eddigi nyereségökkel, új szerződésre többé nem léptek.

A pusztát pedig ama hatalmas pénzü idegen vállalkozók csakugyan kibérelvén, jelen gabona-olcsó világban ők lássák, mi uton huzzanak nyereséget a földből, mellyhez aránylag olly *olcsó áron* vélték juthatni.

Győr, másként Nagy-Győr, régi magyar nevezete: Paur, Geur, Geör, diákul: Jaurinum, a rómaiaknál Arrabona, akkoriban az első rangú városok egyike volt, itt volt a második segéd legiónak székhelye, már régi időkől fontos pontja volt az országnak, és sokáig a római birodalom kulcsának tartatott. Régi iratokban, valamint pénzekben is, Jaurum vagy Jaurinumnak neveztetett.

A nyolczadik század vége felé Nagy Károly császár az avarokat egy véres ütközetben megvervén, a bevehetlennek tartott régi Arrabona sánczait is ostrom alá vevé, s miután bevette, első gondja volt, kereszttyén térítőket küldeni e pusztán elhagyott tartományokba, hogy a pogány népeket a kereszttyén hitnek és a művelt emberi társadalomnak megnyerje.

Azonban az isteni gondviselés, a nagy császárnak e szép és jó szándékát csak akkor engedte létesülni, miután a népvándorlás által keresztül kasuldult hon, ős elődink, a vitéz magyar nemzet állandó birtokába jutott.

Magyarhon első királya, Szent István, e hon legnagyobb s legbuzgóbb hitapostola is volt. Neki köszönheti Győr is ujjászületését. Ő alatta lett a megye főhelyévé s püspöki székhelylyé rendelve, s ő általa lett egy királyi költségen épült főegyházzal diszitve. Győr lakosai bebizonyíták, hogy mindezen kitüntetésekre nem érdemtelenek; a kereszttyénségnek buzgón és hiven alávetették magokat, s II. András, Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás királyaink

rendeletei e hely lakosainak folytonos hűségét dicsérik, a miért őket nevezetes kiváltságokkal is ajándékozták meg. A királyi kegyek nem voltak hálátlanokra pazarolva; mert a nagy nemzeti szerencsétlenségek közepett, valamint a pusztító török háboruk alatt is Győr mindig hiven ragaszkodott törvényes fejedelméhez, és nem félt áldozattól, midőn az igaz ügyet veszély fenyegeté. Azért is a már elébb kapott kiváltságaikat I. Rudolf, II. Mátyás, II. és III. Ferdinánd, I. Leopold és III. Károly királyok ismét megerősítették, részint pedig ujakat adományoztak. Ezen kívül I. Ferdinánd, II. Miksa és II. Rudolf Győrből nagyszerű és tartós erősséget igyekeztek alkotni,

Győr: 1. Tűztorony.

Győr: 2. Püspökvár.

mi czélből 1586-ban a Rába-folyó messziről a vár falai alá vezettetett.

Győr hajdan az ottani káptalan birtoka volt egész 1742-ig. Ekkor a lakosok kérelmet nyújtottak be a kormányhoz, mellyben a királyi városok sorába felvételért esedeznek. Az uradalom részéről kérelmeik utjába semmi akadály sem tétetett; a 17,000 forint csekély összeg letétele után, a káptalan örökre lemondott a várost

illető minden uri jogairól, s csak egy kis részét tartá meg magának, az ugynevezett káptalant vagy *püspökvárat*, hol jelenleg is a püspök és kanonokok laknak. Ezen egyezséget Mária Terézia helyben hagyta és Győr 1743-ik év márczius 6-án ünnepélyesen királyi várossá nyilvánított. A legfelsőbb határozat az 1751-ki országgyűlésen törvényesítve lön, és az új királyi város a törvényhozás teremében ülést nyert.

Ki Magyarország történetében buvárkodott, gyakran találhatta ott e várost följegyezve, mint nagyszerű események, csaták, s győzelmek színhelyét, hol a kiontott vértől gyakran veresre voltak festve azon folyók habjai, mellyek, falai alatt a Dunával egyesülnek.

Itt verte meg III. Henrik császár Aba Sámuel 1045-ben s nejével, gyermekeivel, kincseivel együtt elfogá s őt lenyakasztatta: innen igazította vissza I. András Henrik császár terhes hajóit, mellyeket ide ennek testvére Gebhardt ratisbonai püspök vezetett. Hajdani vára a II. és III. Henrik császárok elleni háboruban megerősített, de később a tatárok pusztítása alkalmával II. Fridrik ausztriai herceg megtámadta és bevette; nemsokára a környékbeli nemesség boszúból ismét visszafoglalta, és a várban létező német

tetett fel, mellyet családi czimerében, a nevezett ház maig is visel. — 1645-ben a Rákóczy főkeleskor, a magyar korona biztosság végett ide hozatott, s két évig őriztetett itt. 1784-ben József császár parancsára, Győr az erősségek sorából kitöröltetett, azonban e század elején ismét helyre kezdték állítani és annyira megerősítették, hogy a francziák ostromának ellenállhatott. Ugyanis a francziák 1809-ben június 14-én Győr mellett, a János főherceg és József nádor által vezérlett seregen diadalt aratván, a várost megszállták, melly kilencz napi ágyuztatás után kénytelen volt megadni magát. A város erős falait és bástyáit az ellenség leromboltatta, s ekként már másodszer és végképpen kilépett Győr az erős várak sorából, hogy a birodalom szebb városai közé vétessék fel. A francziák öt hónapi itt mulatások alatt 2,835,760 ftra menő sarcot vetettek a városra, az ágyuzás és bombázás által okozott kárt pedig 2,784,560 ftra teszik. — A vár falai, bástyái romokká lettek, a sáncok betöltettek, az ártalmas mocsárok és posványok kiszárítottak, s helyökön csinos épületek, új utcák, és városrészek emelkedtek, mellyek látása keveseknek fogja eszébe juttatni, hogy épen azon háborus idők s rombolások szülő okai ez új építkezésnek.

A legközelebbi mult időkben is Győr mint középpontja az el-

Győr: 8. Főpiacz.

katonaságot mind felkonczolta, s a várat felgyújtotta, lerombolta. A vár nemsokára felépült, és IV. Béla már itt adá ki szent János jeruzsálemi rend vitézeinek adománylevelét 1247-ben; de a régi város hajdani helyéről a vár keleti környékére helyeztetett. — V-ik István lakosokat hívott a várba, s azokat nevezetes szabadságokkal megajándékozta 1271-ben, mint ez a város levéltárában fenmaradt s 1295-ik ápril 6-áról kelt III. András király megerősítő leveléből kitetszik. Nagy Lajos 1361-ben Uj-Győr polgárait személyes szabadsággal ruházta fel, mit a káptalan is jóváhagyott. A mohácsi vész után I. Ferdinand kapitánya Lamberg Kristóf a várat feldulva elhagyta a törököknek zsákmányul, később ismét mint már elébb említém, I. Ferdinand és Miksa megerősítették. 1527-ben Zápolya János foglalta el Győrt.

1594-ik szeptember 29-én gróf Hardegg Ferdinand, és Berlin János főkapitányok a várat 600 örrel együtt Szinán basának hűtlenül feladták, s ekkép a törökök hatalmába esvén, négy évig uralkodtak rajta, míg végre 1598-ban márczius 22-én a vitéz herceg Schwarzenberg Adolf és Pálffy Miklós hadvezéreknek sikerült egy elszánt éjjeli rohammal ismét visszafoglalni. E nagyszerű győzelem emlékére herceg Schwarzenberg czimere hollóval (Rabe) diszit-

lenséges seregeknek, nem keveset szenvedett, a mi még friss emlékezetében lesz a győrieknek.

E város arról is nevezetes, hogy falai között gyakran találkoztak s tartózkodtak kitünő egyének, sőt laktak is itt a magyar királyok. Így például: itt adta ki szent István a pécsi püspökség alapító-levelét; itt lakott s itt lépett egyezségre Salamon király Gézával és Lászlóval. Albert király özvegye Erzsébet, szintén itt lakott s I. Ulászló királylyal itt lépett egyezségre, s ugyanitt 1442-ben meg is halt. Utánszületett László király 1453-ban itt országgyűlést tartott, mellyen a híres Kapisztrán János barát is jelen volt.

De mellőzzük a multat s lássuk e város jelen állapotát. Győr szabad királyi város hasonnevű megyének főhelye, s már szent István ideje óta egy püspöknek és káptalannak székhelye. Fekszik: 18 mérföldnyire Pesttől, és ugyanannyira Bécestől — egy síkon, hol a Rába és Rábca folyók a kis Dunával, vagyis a Duna kisebb ágával, épen a püspökvár falai alatt egyesülnek. A város felosztatik, bel-, Ferencz- és Ferdinand-városokra, mellyek együttvéve igen élénk és kellemes várost képeznek. A 2000 házat számláló városban 15,260 lélek lakik, kik közül 11,786 r. katolikus, 2605 evang. és 525 reform.; továbbá van 85 görög nem egyesült és 260 zsidó.

Uralkodó nyelv a magyar, mindazáltal a német szót is széltire beszél. A belváros utcái szabályosak és egyenesek, többnyire kövezettek, sőt a házak mellett kényelmes járdák sem hiányzanak.

A város közepén levő csinos főpiacz szabályos négy szöveget képez, (l. 3. kép) erről négy fő utca nyílik, kettő keletnek, kettő pedig nyugotnak, ugyszintén néhány kisebb dél és észak felé. Képünkön az átelleni oldal a keleti, jobbról a déli, balról az északi oldalak láthatók.

Nevezetesebb épületei: 1) a székesegyház, (a püspökvár cz. 2. képen látható). Főoltárképe Mária mennybemenetét ábrázolja; csinos tornya üto órával van ellátva, homlokzata 1822-ben épített, mellyen következőj értelmű latin felirat van: „A város oltalmára, és az egyház diszére.“

A mi e székesegyház építését illeti, már az ókor történetében olvassuk, hogy Nagy Károly császár egy nyert csata után itt a Boldogságos Szűz tiszteletére templomot épített. Azonban ez valószínűleg az idő viszontagságainak áldozatja lett. — Ugyan e templom újabb alapítója szent István király volt, mit a többi közt a templom északi oldalán befallazott réztábla is bizonyít, mellyen a szent király e templomot térden állva ajánlja az egekben székelő Boldogasszonynak, a reá vésett évszám 1033-at mutat. A XVI-ik században e templomot a törökök részint elpusztították, részint ocsmányi célokra használták. A törökök eltávozta után, koronkint katonai célokra használták e szent épületet, ekkor történt, hogy előrészébe, melly puskapor-táru használattal, a villám beleütött, s légbe röpítette. Így több ideig romokban hevert, míg utóbb Pethe és Naprágyi püspökök ismét annyira felépítették, hogy az isteni tisztelet megtartatható benne. — Később 1660-ban Széchényi György püspök újra kijavíttatá és kicsinosíttatá, míg végre gróf Zichy Ferencz püspök olly pompával és fényvel díszíté fel; hogy most az ország legszebb templomaival versenyezhet.

Nevezetes e templomban egy nemzeti ereklye, s ez szent László koponyája, melly a mellékoltárok egyikén ezüstbe foglalva őriztetik, s évenként László kir. napján jun. 27., ünnepélyes templomi körmenettel vitetik a városon keresztül. E nevezetes szertartás 1763-ban veszi eredetét, midőn jun. 28-án Győr, Komárom és több más helyeken nagy pusztításokat vitt véghez a földrengés.

Továbbá, mint emléket mutatják itt a templomban felakasztva, a hajdani fehérvári kapu egyik szárnyát, mellyet, midőn Győrt 1598-ban a törököktől visszafoglalták, egy ágyu golyó legalább 30 lépésnyire sodort be a városba.

Nem kevésbé érdekes a káptalani levéltár, mellyben a sok ritkaságokon kívül igen érdekes templomi készletek is vannak; így többek között egy templomi öltöny (mismondó ruha) Mária Terézia királynőtől sajátkezűleg himezve, mellyel a boldogult Zichy püspököt ajándékozta meg, midőn 1774-ben arany miséjét ünnepelte. — Ugyanitt láthatók azon hősök arcképei is, kik Győrt a török uralom alól felszabadították, u. m. gróf Pálffy Miklós és herczeg Schwarzenberg Adolfé, azon esemény emlékére veretett emlékpénzzel együtt.

Eddig évenként husvéthétfőn a templomból nagy processió indult ki a városra, azon említett örvendetes esemény megünneplésére, az egész káptalan, papság, czéh és tanuló-ifjuság jelenlétében, mellynek végeztével a székesegyházban magyar, a Benczék egyházában pedig német hitszónoklat tartatott, itt Schwarzenberg képének kiállításával, amott pedig Pálffy arcképe mellett.

1717-ben a belgrádi ütközet után Eugén herczeg az akkori pápától kalapot és kardot kapván ajándékba, e templomban díszített fel velök ünnepélyesen.

2-or A főpiacz déli oldalán a *Benczék csinos egyháza*, két szép toronnyal, üto órával, s szépen öszhangzó nagy harangokkal. Ezen egyház hajdan a jézuiták temploma volt, kik ide 1627-ben az akkori püspöktől Dallostól hozattak be, ugyanettől és II. Ferdinánd királytól nyerték adományait, Draskovits és Széchényi püspökök nagyszerűen pártfogolták őket. Nevezetes tanintézetük volt itt a jézuita rendbeli atyáknak. E templom előtt a piacon, mint képünkön is látható, egy szép, nyolcz öl magas emlékoszlop van, mellyet 1686-ban gróf Kollonich püspök, a szeplőtlen Szűz Mária tiszteletére állíttatott fel.

3-or A *Karmeliták temploma* hosszú sugár toronnyal, mellyet a rend római templomának mintájára 1724-ben Szelepcsényi György esztergomi érsek építtetett.

4-er A *Orsolya-szűsek temploma* kolostorral, kik itt öt osztályu

iskolájokban a nő-nevendékeket a szükséges tudományokban, és női kézi munkára oktatják.

5-ör Említésre méltó még a belvárosban a *püspöki palota*, melly másként *püspökvárnak* neveztetik, mivel hajdan a várhoz tartozott, s most is a régi falak által két oldalról hozzá férhetlenül kerítve van, s az egész egy háromszöget képez. Gróf Zichy püspök vette meg ezt Mária Terézia idején a királyi kincstártól, és saját lakául felépítteté. Egy kápolnája és egy tornya a francia ostrom óta csak áll; gyönyörű kilátás van a palotából. (L. 2. kép.)

Továbbá a városi vagy *tűstorony* egy kapuiv felett, melly hihetőleg a régi vár egyik fennmaradott kapuja. A csinos alaku torony 30 öl magas, és karzattal van ellátva. Azon épületben, mellyet e torony díszít, van a városi árvaház 12 egyénre, s ugyanitt van a toronyörnek lakása is. (L. 1. kép.)

Ezeket kívül van itt még két polgári kórház is, elszegényedett öreg polgárok és polgárnők számára, egyik a magyarok, másik a németeknek száma, mindkettő 12 egyénre, s mindenik külön kápolnával ellátva.

Volt itt ezelőtt királyi akademia is, mellyet leginkább gróf Zichy püspök alapított 1750-ben, s 1849-ig igen számos látogatóknak örvendett; minden tantárgyaktól a jézuiták adtak oktatást, egész a rend megszüntetéséig 1773-ik évig. Később 1775-ben az új tanmód következtében meghagyta Mária Terézia, hogy ezentul e kir. akademiában a theologiai, jogi és bölcészeti tudományok is rendesen adassanak elő. 1802-ben az akademia áttéttetett Pécsre, de hét év múlva ismét visszahelyeztetett, és ekkor a gymnasialis osztályok, később pedig 1816-ban a philosophiai tudományok tanításával is a Benedek rendi atyák bizattak meg, kik maig is elismert sikerrel működnek e téren.

Jelenleg csak 8 osztályu főgymnasium van Győrött, újabb idő óta pedig egy nyilvános képezdeje is van, több elemi iskolája, s egy reáliskolája három osztálylyal, és rajziskolával. A theologiai tudományok a püspöki lyceumban taníttatnak. — A megyeházon kívül, melly a hajdani sz. ferenczi kolostorból építtetett; említésre méltó még több újabb időkben izletesen épült ház. Végre megemlítendő még Győrnek két katonai laktanyája, mellyek egyike meglehetősen tágas, és szép nagy udvarral van ellátva.

A bel- és külváros közt egy kis szigeten van a sétatér a városi színházzal, hol télen rendesen magyar, nyáron pedig német előadások tartatnak.

A megyei, városi és egyéb cs. kir. hivatalokon kívül van itt még egy részvényeken alakult takarékpénztár, szegények intézete, továbbá könyvnyomda, könyv- és műkereskedés, és egy 2000 könyvet számláló kölesönkönyvtár. Van egy derék hirlapja is, a „Győri Közlöny“, melly a város és vidéke érdekeit hiven és ügyesen képviseli.

Győr már régóta élénk kereskedést üz gabonával és marhával; temérdek gabonáshajó szokott itt telelni. Általában e város Stájer- és Osztrákországnak nagy szállító-helye, e kereskedés hathatós előmozdítására nagy befolyással volt újabb időben a Dunagözhajózás, és most a nemrég megnyílt bécs-győri és győr-szőnyi vasut.

Győr vidéke, három folyója (Duna, Rába, Rábeza) által gyakran ki van téve a vízáradásnak, de a költséges töltések, s gátok által sikerült annyira megfékezni, hogy a városba az ár be nem nyomulhat. *)

Zombory Gusztáv.

Házassodjal, míg nem késő.

(Farsangi szózat)

Azt mondja a magyar példabeszéd: addig üsd a vasat, míg meleg. Ezt másképp így is lehet formulázni: addig házassodjal, míg fiatal vagy.

Te azt mondod: a szegénység tart vissza. A magyar ismét azt mondja: a hol egyik jóllakik, a másiknak is jut valami; vagy a hol egyik is nyomorog, a másik is, a nyomornak csak fele jut egyikre is másikra is. Az egyenlőség pedig számtanilag véve sem ront a dolgon. Négy kéz többet dolgozik kettőnél; két fej könnyebben gondolkodik egynél; továbbá: mit az egyik elront, a másik helyrehozza, s így beáll a szent nyugalom, be az áldott megelégedés. Az egyesített erő minden bajt elűz, ez hatalmas, ez erős. Unitis viribus — s minden rendén leend.

Te jól is szeretnél élni, mondod. Ez nem fog hiányzani. Minden tál ételt kettőnek nézesz, ha kedves feleséged készíti, s ha egy étellel kevesebbet eszel is, azt a keveset jóízűen költöd el, mert kedves nőd adta meg savát borsát.

Vagy talán az asszonyoktól tartasz, hogy nem házassodol korán? Furcsa

*) Győrváros szellemi életének ismertetését fenntartjuk magunknak más alkalomra. A V. U. 1856. évi 26. számában közöltük a város általános látképét, mellynek kiegészítésére s bővebb magyarázatára szolgáljanak az ezuttal közölt észleletek. Szerk.

gondolat azoktól félnek, kiket nem egyszer nevezél angyaloknak. Ők gyengédek, hajlékonyak minden szép és jóra, örömmel simulnak hozzád még akkor is, midőn arcodon borút sejtene; örömet igyekeznek készíteni számodra, szoktatnak a családi boldogsághoz, s csillapítani törekcsenek csavargási vágyadat. Valóban áldott tulajdona a női kebelnek. Jobbítsd meg magad, ők jók maradnak.

A kora házasság utját állja könnyelműségnek, tevékenyebb és gondolkozóbbá tesz. Megszokod a rendes életet, mellyről azelőtt alig volt fogalmad. Az igaz, egy baj helyett kettő is ér; de viszont egy öröm helyett száz. Fiatalság az egybeolvadás kora. A fiatalkorban gyűjtött házasi öröm tartó csak a sírig. Nem mondom, hogy a késő házasság nem mutatna fel itt-ott illy sírig tartó házasi örömekeket, Isten mentsen meg! A hibák megbocsátása és felejtése az ifjúkor sajátja. Házasadójál csak későn, naponkint többször fogod vakarni fejed, boszud leendesz gyakra, magad sem tudod miért, csak sejteted.

Te azt mondd: a fiatal házasság nem eléggé alkalmasnak hiszi körüket rendesen kormányozni. Igaz, itt-ott becsuszik egy-egy kis hiba s tévedés; azonban, rokonaid, jó barátaid nem vonják meg tőled tanácsaikat, mellyek szerint azután utba igazíthatod tévedéseidet. Nem mondom, hogy nincsenek esetek, mellyek tiltják a kora házasságot; de ezen körülményt általános szabályul elfogadni nem lehet. Mihelyt a test kifejlődött, azon kort érte el, mellyben a házassági vágy fellobban a kebelben, a természet e hatalmas szavának engedniük kell.

Te azt mondd: a kora házasság szaporítja a családot, és pedig nem kis quantumban. Ez igaz ugyan, de mi történik a késő házasságnál? Lássuk mind a kettőt. Az elsőnél szaporodnak ugyan a gyermekek és pedig nem megvetendő számmal; de fenmarad a szülék számára azon remény, hogy gyermekeiket felnevelhetik, — bárha gyakran súlyos körülmények közt — s olly állapotba helyezhetik, mellyben azok képesek lesznek önmagukról gondoskodni; a gondolat nem fogja őket kinezni, hogy árva s nevetlen gyermekeket hagyjanak hátra. Továbbá egészséges édes anyai emlőről szív a kis gyermek tápot, egészséges és életteljes édes anya gondjai virasztanak a növekedő csemeték fölött. — A késő házasság elrabolja jövődönkre nézve azon örömet, hogy gyermekeinket felnevelhetjük. Valahányszor gyermekeinkre tekintünk, mindannyiszor azon titkos fájdalom fogja el keblünket, hogy e gyermekek korán árván s nevetlenül maradnak. Igen helyesen jegyzi meg egy spanyol példabeszéd: „Késő gyermekek, kora árvák.“

Házasadójál, míg nem késő, mert hidd el, hogy késő házasságod ritkán nyújt más örömet, mint gyermeked sírását és ringatását, férfikori tetteikben nem gyönyörködhetel. A késő házasság ugyan sok barátot, de annál kevesebb örömet szerez. Es sokkal jobb, ha utolsó gyermeked hal meg, mint az első. Öregnapjaidban igen bajosan szokod meg a családi életet, mert mint fenebb említet, az ifjúkor a megszokás kora.

Házasadójál, míg nem késő, nehogy úgy járj, mint a római agglegények, kiknek nőtlenségi adót tettek nyakukba; vagy mint a görög agglegények, kiket az évnek bizonyos napján jól elverték a görög leányok; vagy végtére míg vissza nem jő a magyar leányokra nézve is azon boldog mult kor, midőn kölönczöt kötöttek az agglegény lábára s kiméletlenül elverték. Házasadójál tehát fiatal korodban, különben megérdemled, hogy elénekeljék rólad a leányok azt a boszantó nótát, hogy:

„Házasadójék meg az ur,
Mert az ur már — — — — —.“

A-y.

Egy morva kőműves.

(Építkezés esemény.)

Félve veszem a tollat kezembe, mert már egyszer majd megjártam vele. Azt beszélék rólam mindenütt, hogy én egyebet sem tudok, mint csak a mesterembereket kritizálni.

A hentesek, mióta az „Ürmös hurkárol“ irtam, még most is fenik rám a fogukat; sőt ollyan is találkozott már köztük, ki azt mondá, hogy kését sem száná ellenem fenni. Tudom, szük lenne akkor nekem egymagamnak is ez a bekerített város.

De én azért nem gondolok semmivel, történjék velem bármi, hanem annyit mondhatok, hogy a kontároknak ugyancsak esküdt ellensége leszek mindig.

Ha a morva nyelvet érteném, azon is megírnám e cikket, azon tisztelt kőműves-legény urnak, kinek nevét jelenleg elhallgatom, hogy olvashatná ő is, s ne jönne előbb Magyarországra, itt a helyett, hogy építene, rontani; mert mi nem rontani, hanem építeni akarunk; de maradna inkább honában, míg meg nem tanulja, hogy másoknak mint kell kárt nem tenni:

De eljön, s nem azért, hogy a mit otthon nem látott s meg nem tanulhatott: itt megtanulhassa, hanem hogy legyen folytonos munkája.

A ki nem ismeri, azt gondolná róla, ha szemébe néz, hogy csupa ügyesség. Csupa ügyességéből az illyen művészek, építészek bátrak állítan azt is, hogy a kut kördalát vályoggal is ki lehet rakni, sőt hogy ügyességekét bizonyítsák, meg is csinálnák azt. — Meg is lenne az aztán csinálva.

Igy jártunk mi, a mult nyáron egy illy építészszel — azzal a különbséggel, hogy annak nem kutat, hanem egy kéményt kellett volna felraknia.

Nem is kell azt említenem, hisz tudja mindenki, hogy az építészeten jelentékeny helyet foglal el az épület kéményének felrakása.

Az építőmestertől, miután a ház tisztán, tökéletesen be volt vakolva és kimeszelve, a kémény-boltozat szinte egészen a tetőig felrakva: kaptunk kérésünkre, hogy a munka minél előbb befejeztessék, egy illyen értelmes morva legényt, mint a millyenről már tölebb néhányat szoltam.

Kérünk pedig azért kelle őt a mestertől, mert neki több vállalatai lévén, rólunk egy idő óta már csaknem megfeledezett.

Elküldte hát hozzánk egyet azon egyének közül, kiknek, mikor e városba, ez olly sok siralmas napokat ért városba bejönnek, — jobb volna, hogy gyászba öltöznének, hadd rémülne el tőlök a nép, előre rájuk ismerve, hogy mind szellemileg, mind anyagilag csekély üdvöt hoznak magukkal e városba. S inkább szomorítani, mi vigaszt nyujtani jönek.

Beállita tehát hozzánk ez eddig még ártatlan, de később igen is ártalmassá lett uri ember. Előadá, hogy a kőműves-mester e munkára, melly nálunk még hiányzik, őt, mint legügyesbet szemelvén ki, elküldé, hogy a mai napon végezze be tökéletesen.

Művésziileg kezdte a dolghoz, s örültünk hogy ez nap tehát letesszünk vékép az építkezés terhéről. Nézegettük munkáját; meglehetősen ment kezében minden s még utóbb azt hittünk binni, hogy okosabb, értelmesebb egyént ezen közöl me taláztunk volna.

Egésznap páratlan szorgalommal dolgozott; hanem az az egy hiba még is megvolt nála, hogy a mint este a hat órát meghallotta: rögtön felhagyott a munkával. Én kértem, maradjon, miután nem sok már a tenni való, végezze be, inkább lesz majd jó áldomás. Hasztalan! nem tuda elszakadni azon alapszabálytól, mellyet bálványkép imád minden kézműves segéd és napszámos. Ott hagyott bennünket a faképnél.

Alig hogy beesteledett, még nyugalomra sem tértünk, kéményünk borzasztó rohanással lezuhant.

A szobában azt hittük, hogy olly rettentő földrengés lehet ez, melly a földet rögtön elveszti.

Kitekintek a szobából, látom a lámpa világánál, hogy téglahalom emelkedett a konyhában. Közelebb lépve, jobban megnéztem s mit láttam egyebet, mint a még friss, omlatag malter közé rakott téglákat, mellyeket ma saját kezeimmel adogatték fel az olly ügyesnek vélt kőművesünk kezéhez?

Mit tehetünk? ott hagytuk a romhalmot reggelig.

Már a nap jó magasan állt, midőn jött a mi legényünk. Én távolról, honnan ő engem nem vett észre, néztem őt, vajjon meg látja-e, hogy tegnapi fáradságos munkájával milly sikert aratott.

Föltekinte a tetőre s látja, hogy nincs kémény, körülnéz, mint a ki el-tévedtnek hiszi magát, már visszafordult, nem tudni mi szándokból, rakiáltottam, azonnal megismert s hozzám jött. Mutattam neki rögtön, hogy mit mivelte tegnapp. Vállvonitva mondá, hogy: „Ledült, majd újrarakom.“

Fölmászott ismét, hogy azon munkához újra hozzáfogjon, mellyet ma már bevégezendő vala legfeljebb egy óra alatt. Most megkettőzteté szorgalmát, s mire a nap esti hat óra felé közelgett, már a mi kéményünk „fixund fertig“ álla. Kőművesünk leszállván állványáról, mosolygó örömmel tekintte művére, mint ki remeket végzett be. Néztem, vajjon hány óra lehet: fél hatra volt.

Boldog Isten! kiálték fel magamban, tegnap hatig sem volt egészen kész és ma még nincs hat óra s ime a mi kéményünk már áll.

Alig hogy ezt gondoltam, a kémény ingadozni kezd s egy perc alatt nem vala az ismét.

Nem tudtam elgondolni, nevessek-e vagy a mellettem féligmeddig megfagyva álló kőművest kezdjem el dögönyözni. Azonban győztem magamon s meglátva a felénk közeledő kőműves-mestert, hangosan kiáltám neki, hogy a kémény ismét ledől.

Ő rögtön bejött velem a házba és látja, hogy a rom csupa avult téglából áll.

— Hiszen a kéményt-ugymond-uj téglából kell rakni. Én felelek, hogy ezt nem tudtam. Ki tehet arról, ha ezt a legénye sem tudta?

Egy szavába kerülhete és lett volna rögtön, mint volt is, a mit kívánt.

Igy harmadszorra aztán vitetünk új téglát; de hogy ismét azon legény rakja meg, nem álltunk rá, s jött egy másik, mellynek munkája most is áll még.

Nem érteni valamihez, s megvallani, hogy nem értjük, nem olly szégyen, mint műveink fonásága által hozni magunkra gyalázatot. Y.

A pusztihradi romok Zólyom megyében.

Zólyom megye, jan. 6-án.

Egy hang e szótlan megyéből nem lesz talán érdektelen e lapok hasábjain. Ezt híven, írom e sorokat, mellyek leginkább egy tárgyról szólnának. E tárgy a pusztihradi romok.

E romok közel Ó-Zólyom nevezetes városhoz, egy magas Pusztihrad nevű sziklás hegynek egész hátán (körül-belől 80 holdnyi téren) vannak elterülve. Nagyobb részök már annyira összedült, hogy — gyepel, bokrokkal és fákkal levén benöve — alig lehet szorosb kutatás nélkül, azokat feltalálni. Az idő fogainak ellentállott romok közt leginkább kettő köti magára anező figyelmét. Az első egy szögletet kapuval, a másik egy magas faldarabot, egy nagy kapuval és több ablakkal tüntet elő. Ez nagy kapuja és helyzete miatt a főbemenetnek tekinthető, amaz bástya volt. — Általában e romok eléggé mutatják, hogy hajdan egy nagy, erős várat alkottak. — — — A hajdankor-nak ezen nem csekély emléke, egészen feledve volt, nem ismeré azt az sem, ki közel lakott hozzá, vagy ha ismeré is, nem érdeklé őt, nem tudta azt megbecsülni. Régiség-buváraink és tudósaink közt is, talán csak egy: dr. Zipszer András ur figyelmét vonták magukra a pusztihradi romok, mellyek 1856-ban kerültek csak napvilágra, a gyakori babonás kincs-keresés által. Egy ó-zólyomi polgár t. i. augustusban kincset ment a romok közé kutatni és akadt is egy boltozott üregre, melly földdel volt telve; a földet

kiadni kezdé tehát, de nem győzvé maga a munkát, titkos társakat keresett.

Ezekkel titkon tovább ásott azon boldog reményben, hogy itt lesz a drága kincs: de a szép remény füstbe ment: az arany, ezüst és drágakő helyett ők csak emberi és állati csontokat, edény és üveg cserepeket találtak az üregben. Titkuk is csakhamar el lőn árulva s a környék lakói se-regesen jöttek, a romokat és az üreget nézni, miáltal sebesen szárnyalt szét az egész megyében e romok-róli hír. —

Az üreg a benne talált tárgyakkal együtt, szintén igen érdekes; $3\frac{1}{2}$ öl hosszú és ugyan olly széles, feltűnőleg kemény aczél-csengésű téglával van kiépítve s a téglafalon egy vörös márványhoz hasonló kívülről simára csiszolt vakolat, olly erősen van odaragadva, hogy inkább az erős téglá török szét, semhogy ezen vakolat váljék el. — Az állati csontok szarvasok, vaddisznók és több más olly állatok maradványai, mellyek e vidéken csak századok előtt tartózkodtak s most az egész megyében nem találhatók. Az agyag-edények cserepei nyilván szláv készítőkre mutatnak, az üveg-töredékek pedig tisztatlanságuk s különös cifraságaik által százados korukra hagynak következtetni.

A pompás várnak — melyet hajdan e romok képeztek — építése 745 körül kezdődhetett és építői az e korban, e vidéken lakott szlávok lehettek, melly állítást a fentebb említett szláv edények töredékei támogatnak. Nem hihető, hogy a vár a Pusztihrad (magyarul: puszta vár) nevet bírta volna, valószínűbb, hogy csak mint rom kapta e nevet a környékén lakó tótajku néptől. A romtól vette nevét a hegy is, mellyen fekszik.

Mivel a pusztihradi romok leírásával, közel Ó-Zólyomnak — váráról és országgyűléseiről híres — városához vezettem a t. olvasót, megemlítem, hogy itt az evangyéliumi egyház 1856-ban egy szép tornyot kezdte építeni, tavaly őszkor bevégezé és vele eddig toronytalan templomát feldiszíté. Továbbá ugyanezen egyház Vestfáliából 3 aczél-harangot hozatott, mellyek igen kellemes hangjokkal vonzólag és buzdítólag hívják össze a híveket Isten imá-dására.

Zólyomi.

Gőzhajtómives cséplőgépek.

Még csak öt esztendő előtt is a gőzerőmives cséplőgépekről, mint ollyan ritkaságról beszéltünk, mellynek Angolországban van csak helye, s ott is csak igazán tanult gépészek segítségével használható. Ki merete volna akkor hinni, hogy néhány év múlva ötven ollyan gőzerőmives cséplőgép fog Angolországból a délibábos magyar alföldre vándorolni, hogy itt csépeljenek, fűrészeljenek, szecskát vágjanak, kukoriczát morzsoljanak és malomköveket hajtsanak? Már pedig ez az utolsó betűig teljesedett, s nem kevésbé kiáltó bizonyossága a magyar ember életrevalóságának, mint az, hogy azon gőzgépek legnagyobb részét magyar gépész fajta emberek, sőt némelyikét rövid időn betanított béres suhanczok kezelik, kik ezt a a szurtos mesterséget hamar magokévé tették.

Ugy illik tehát, hogy ezen szívesen látott jövevényekkel közelebbről megismerkedjünk.

Mindenekelőtt bemutatjuk a gőzgépet; melly 60—70 mázsát nyom, 8 lóerejű, naponkint 12 munkaóra alatt, 45 akó vizet s 6—8 mázsa kőszentet vagy $\frac{7}{8}$ —1 öl tüzfát elfogyaszt, szükség esetében azonban nem épen finnyás, mert kukoriczacsutkával, repcze-pogácsával stb. is megéri, szolgáltatván annyi gőzerőt, mellyel két gabona-örlőmalmot, miken 20 munkaóra alatt 80—100 mérő buzát liszté örölhetni vagy egy cséplőgépet dolgoztatni lehet. A vizet e gőzgép maga szivattyuzza fel magába.

Ezen gőzgépnek nagy kereke forgatja a cséplőgépi dob tengelyét, mellyel egy 60 láb hosszúságú szíjjal van összeköttetésben.

A végre, hogy a birodalomban ezen gőzgépek akadály nélkül használathassanak, szükséges, hogy gőzerő mérővel (manometer) és két szeleppel birjon mindegyik, jó továbbá a kémény tetejére drót sipkát tenni, hogy a szikrák szétsziporkázása épen semmi gondot ne okozzon; egyébiránt az angol gyárnokok mindezekkel ellátják gépeiket, s mielőtt a gép munkába állana itthon, csak az üst-próbát kell megtétni az illető hatóság közbejöttével.

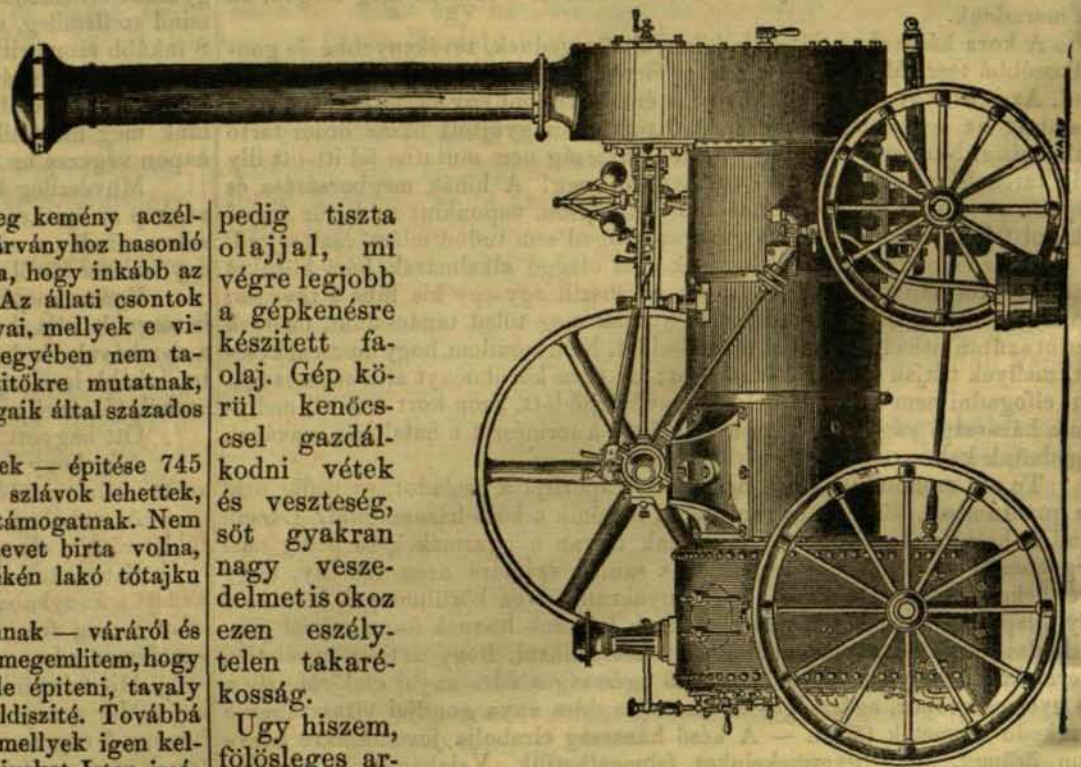
A tulsó oldalon látható másik ábra egy 8 lóerejű gőzgéphez való cséplőgép rajzát mutatja, mellynél, valamint a gőzgépnél is a főbb teendők ezek:

1. Ugy kell munkába állítani a két gépet, hogy a gőzgép nagy kereke a cséplőgépi tengely bódájával egyenes vonalban legyen, mert így a hajtó szíjj nem fog leesni munkaközben, mi helytelen felállításnál, s csak is ilyenkor, gyakran megtörténik. Gutta percha szíjj koránsem olly célszerű, mint a bőrszíjj.

2. Mindkét gépnek kerekeit, mellyeken állanak, jól meg kell ékelni, hogy szilárdul álljanak, tehát né rázódnak, mert a szerfe-

letti rázás, mi a kerekek alatti ékek kitágulásának következése, a gépnek nincs javára.

3. A perselyekben járó tengelyek gyakran olajozandók, még

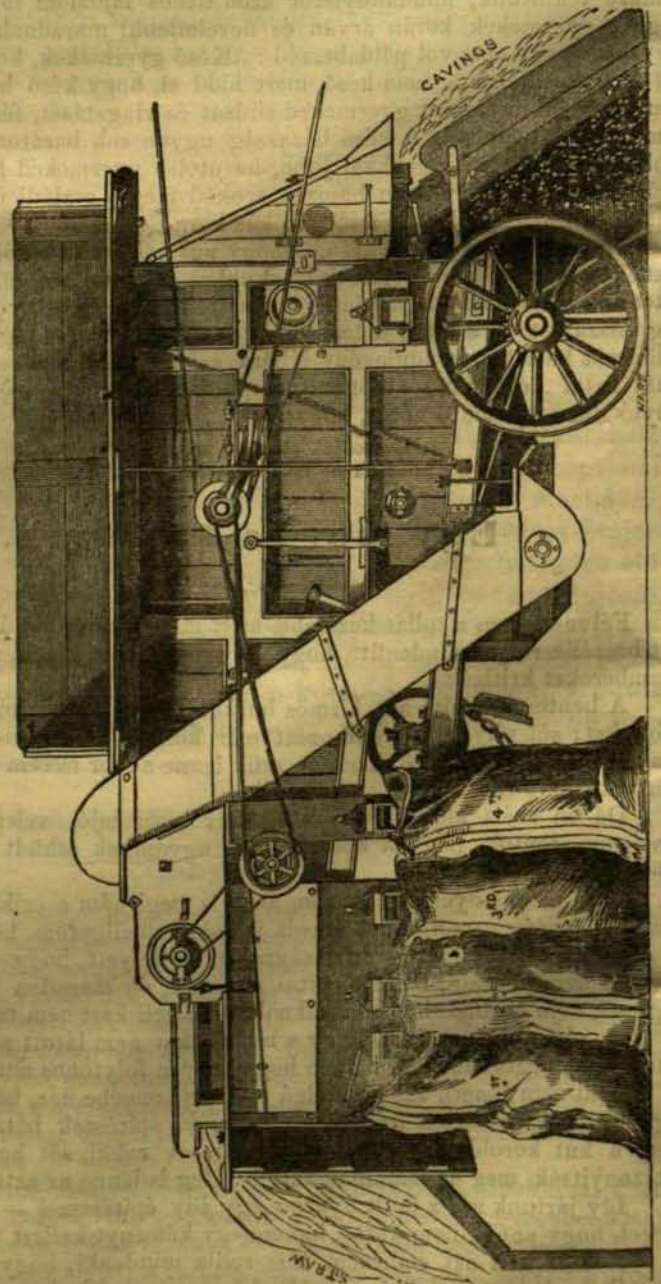

Szállítható gőzgép.

pedig tiszta olajjal, mi végre legjobb a gépkenésre készített fa-olaj. Gép körül kenőcs-csel gazdálkodni vétek és veszteség, sőt gyakran nagy veszedelmet is okoz ezen eszélytelen takaré-kosság.

Ugy hiszem, fölösleges arról szólni, hogy a gőzerőmives cséplő-gépek tökéletesebb és olcsóbb munkát teljesítenek, semmint a lónyomtatás, nem csak azért, mert a cséplőgép általában jobban kiveszi a szemet a szalmából semmint a ló lába, s a cséplőgép nem kevesebbi a garadat mint a nyomtató ló, hanem azért is, mert olly időben, mikor a föld nedves, s a szalma és kalász nyirkos, mikor tehát nyomtatni nem lehet, nyugodalmasan csépelhetni, csak hogy a nyirkos gabonából kevesebbet kell dugdosni.

Az 1856-dik évben hat holdnyi buza termést, mellynek szeme kissé szorult volt, a derek-egyházi pusztán elnyomtatattak, — nyomtatás után pedig az apróra tört szalmát a gépen kicséplétek, és zsákra szedtek 27 véka szemet, mellyet

Kettős szelölő-ü-cséplő- és tisztázó-gép.

a ló lába a szalmában hagyott. — Mennyit lehet egy nap elcsépelteni egy ilyen 8 lóerejű gőzerőműves cséplőgéppel? Közép nagyságú szalmával biró, s keresztenként egy mérőt adó buzából 250 mérőt, kévés árpából 300—350 mérőt, kévés jó zabból 400—500 mérőt, repceből 150 mérőt, kölesből 200—250 mérőt, sőt szorgalmatos munkával, főleg a munka napot is megnyújtva többet is, a vontatós életből ellenben valamivel kevesebbet, megjegyvezvén, hogy sok függ a tömőktől vagy duggatóktól, kik rendes és szapora munkával az eredményt jelentékenyen emelhetik.

A duggatók az eléjük tett szalmás gabonát a dob feletti nyíláson bebocsátják, a dob a szemet kiveri, a szalma hátul, a törek és polyva elkülönözve elől, a megszelelt és megrostált szem pedig oldalról jön elé a gépből, s itt a gép maga zsákra szedi, sőt vannak olly készüléti gépek is, melyek a megszelelt és megrostált szemet újból megrostálják, s az elejét vagy legjavát, középszerűt, és rostaltat külön adják ki; én azonban elsőseget adok a csupán szelelt és rostál-cséplőgépeknek, ezek egyszerűbbek és szaporább munkát tesznek.

Hány ember kell egy 8 lóerejű gőzerőműves cséplőgéphez?

Egy fűtő, ki egyuttal mind a két gépet keni is, egy fa- és szén-apritó s hordó suhancz, egy vízfordó kocsis lajtjal; két tömő, két adogató, két kévevágó gyerek, két vagy négy szalmahordó, két vagy négy szalmakazalozó, egy zsák-elemelő, két polyvatakarító gyerek és két asztag bontó.

Mennyibe kerül egy ilyen 8 lóerejű gőzerőműves cséplőgép, minden tartalékokkal együtt?

Mintegy 5200 pengő forintba Pesten átvéve.

Hány esztendeig tart el egy ilyen pár gép? Esztendőnkint 100 munkanapot véve, s feltéve hogy a gépek rendszeren karban tartatnak, használhatók a gépek 8—10 évig, első, második évben természetes, a tatarozás ugyszólván semmi, az elhalasztott per-selyeken kívül.

Melly cséplőgépek vannak leginkább használatban nálunk? Legnagyobb számmal vannak a *Clayton, Shuttleworth et Comp.* angol gyárnokok által készítették, egyébkint ezen gyárnokok géptárt nyitottak Pesten a vasúti indóház átellenében levő czukorgyári épületben, hol gőzerőműves cséplőgépek, malinok s egyáltalában minden újabb gépek jutányosan kaphatók s megrendelhetők. *

T Á R H A Z.

Lendvay temetése jan. 31-én.

A „Magyar Sajtó-ban“ *Székely József* igen hű és szép leírását adja a mult vasárnapi halotti ünnepélynek, melyet a P. U. mult számában röviden mi is érintünk:

„A tegnapi nap a művészet gyászünnepe volt; egy nagy requiem, nagyobb, mint a millyent valaha zeneköltő irt, melyet 15—20 ezer ember, az Isten szabad ege alatt tartott, áldozva a művészetnek, könyezve a művészet felkentjének koporsójánál, kegyelettel gondolva az elhunyt jelesre, mintha tanubizonyoságot kívánt volna tenni arról, hogy a melly nép így tudja tisztelni dicsőültjeit, az méltán reménylheti, hogy a gondviselés, dicsők és jelesek nélkül soha nem hagyandja. A roppant számú gyász kíséret, melly mint a tengerár hullámzott a vasutczától kezdve, a „Sándor utcán“ „országuton“ és a „kerepesi ut“ egész hosszában, a legnagyobb rendben és legmélyebb illetődéssel vett részt e közgyászban, melly befejezte volt azon veszteségnek, mi két évvel ezelőtt nemzeti színházunkat id. Lendvay M. leléptével érte. Az irodalom, művészet, a haza notabilitásai, az elegáns világ, a legelőnkebben volt e gyászmeneten képviselve. A gyász-ravatal, földig feketébe vont hatos fogat három gyászbaöltözött fullajtáros vezetése alatt vont. A ravatalon állott borostyán- és egy kisebb fehér gyöngyű koszoru a koporsó körül két felől, 24 fáklya lobogott színészek és írók által vive. A koporsó után, az elhunytnak szép reményű fia ment gyászoló édes anyjával, követve a nemzeti színház intendansa, gróf *Ráday Gedeon*, számos notabilitás s az elhunyt tisztelői és barátai által. A hatos gyászfogat előtt a nemzeti színház diszgyenruhás házmestere lépdelt, forgós csáková, magyar mentében és kardosan. Előtte a nemzeti színház kardala és zenekara, melly az elhunytnak „szívhangok“ című románcza után *Doppler* által készített gyászindulót játszott. A halottasháznál, a nemzeti színházi kardal előléneklése után n. t. *Török Pál* ur tartott megható egyházi beszédet, kiemelve a színész nehéz hivatását, ki minden fölléptével „maga gyalul azon a deszkán, mellyből koporsója készül.“ Innen a vasutczán, Sándor utcán, országuton keresztül a kerepesi ut felé indult a hullámzó gyászmenet; ember emberhátán, hogy a ráklyavivőknek vigyázniok kellett a sűrűn körülállóknak nemcsak ruhájára, de inkább szemére, noha az utcák elég szélesek. Az utra eső házak ablakai s kivétel nélkül minden emeletben, meg annyi diszes, elegáns népet mutattak, mint a mennyi az utcán haladt, mintha a gyászmenet a házak ablakaiból csodásan készült óriás tükörben nézte volna maga magát. A kerepesi uton eső minden vendéglők utcára eső ablakai ki voltak bérelve s nem egy eset volt rá, hogy a vendéglős a szobát nyitattatótól, az alkalom ünnepélyessége miatt nem fogadta el a pénzt. Az elhunyt végóhajtása szerint, koporsójával a nemzeti színház előtt megállapodtak, holott is n. t. *Székács József* ur tartott egy a szónoklat teljes erejétől ragyogó beszédet. Elbucszattatta a boldogultat a művésztől, mellynek élt, a háztól, mellynek lelke volt; a templomtól, mellynek fölkezt papja vala, a közönségtől, mellynek bálvány, pályatársaitól, kiknek disze, barátaitól, kiknek öröme, büszkesége volt; és azon megható szavakkal végezte lelkes szónoklatát, melyet mi e gyászjelentés elején töle eltanultunk, hogy „a melly nép becsülni és tisztelni tudja dicsőit és dicsőültjeit, abban időről időre, mindig fognak támadni dicsők és jelesek.“ Sajnálandó, hogy a kitiűnő egyházi szónok beszéde nem emeltebb helyről történt, s így az őt hallani kívánt nagyobb rész, férfias hangja daczára is azt tisztán nem hallhatta. A nemzeti színházról, a kerepesi ut melletti temetőbe indult a gyász kíséret, csaknem ollyan nagy számmal, mint előbb összeseregelve volt.

A vámházon kívül már számos urifogatok foglalák el e tért; ezen kívül nagy számú tömeg tódult a mellékutcákon s a városon kívül fekvő gazometer épület melletti szabad téren, ki a sirkertbe. A kised sirt körülállotta a 24 fáklyás, mintha meg akarta volna világítani nagy színészek azt a sötét éjszakát, melyet a színházi lámpáktól megvilágítva annyiszor látott; aztán kioltották a fáklyadarabokat, levették róla a fátyolt s néhányan bedobták a

fáklyát a sirba; mintha azt akarták volna mondani: minket csak a gyász, a fátyol illet, a világosság jelképe a fáklya, hadd oszoljon fel annak hamvai mellett, ki míg élt, a művészet legszebb lángu fáklyája volt. N. t. *Török Pál* ur most megáldotta a koporsót s imádkozván vele a boldogult lelkeért, a ki csak hozzá fért, szakított magának egy zöld levelet a koporsó zöld borostyánjából és hintett egy marok földet a koporsóra, hintett pedig annyit, hogy a sirásóknak nem is maradt tennivalójuk. Vajjon minő volt első álma a fagyos föld alatt, vajjon álmódott-e ollyan szépet, mint a millyen szép jelenség volt ő, a déli férfi, a valóságban; ő, a ki míg mienk vala, a dicsőség és szerelem élő álma volt! Említést kell itt tennünk *Sárosy Gyula* négy sor verséről, melyet időrovidség miatt már ki nem lehetett nyomtatni, de a mellyet ménetközben, többen könyv nélkül megtanultunk:

Végig játszottad magadat szárféle alakban,
Mig szivednek örök képe az egy haza volt;
Élve halott voltál, élve halva: szerelmed örök mű,
Életet életből, így alakít a halál!”

Irodalom és művészet.

+ (*A Telekýféle 100 aranyra*) pályázó színművek bírálóiul a nemzeti színház részéről *Egressy Gábor* és *Feleký Miklós* nevezettek ki.

+ (*Király János*) „Alapos utmutató a ruhakészítésben“ című könyvet adott ki tiz mintarajzzal, melly a női ruhák szabása- és elkészítéséről értekezik. Ára 1 ft. 30 kr.

+ (*Magyar balladatar.*) *Sárosy Gyula* az irodalmunkban eddig megjelent jelesebb balladákat összegyűjtve, „Magyar balladatar“ cím alatt szándékozik kiadni.

* * * Megjelent: *Estikék*, polka-mazurka, szerző *Hupf Ágoston*. Pesten *Treichlinger J.* tulajdona. Ára 20 kr. pp.

* * * Megjelent: *Geographiai Lexikon*, Magyarországra, Szerbvajdaságra és a temesi bánásra vonatkozó, német nyelven; hivatalos források nyomán kidolgozta *Hornyánszky Viktor*. Kiadóhivataloknak, postatiszteknek, kereskedők, ipariüzök s minden rendű hivatalnokoknak nélkülözhetlen kézikönyv.

+ (*Doppler Ferencs*) jeles zeneszerzőnk s fuvolaművésznök, ki még jelenleg nemzeti színházunk egyik zenekarmestere, s a közönségnek méltó kedvence. april elsejétől kezdve a bécsi karintkapui színházhoz szerződött. Távozása valódi veszteség nemzeti színházunkra nézve, mert hozzáfogható „szerencsés flótás“ nem minden bokorban terem.

+ (*Bogya Rósz*) nemzeti színházunk egykori énekesnője, nagyban aratja a diadalokat Velenczében, hol jelenleg vendégszerepel. Az olasz lapok igen kedvezőleg nyilatkoznak föléle.

⊙ (*A Wiseman féle himnus*) dallamára a *Religioban* kitiűzött 20 darab pályadíjat 53 pályázó közt *Feley Antal* zongoramester Pesten nyerte el.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (*A patkányok ellen*), mint a *Fal. Gazd.* írja, legjobb szer az orvosi árnő (*cynoglossum officinale*). A patkány úgy irtózik ettől, hogy a hol ezt elhintik, onnét elköltözik, e növény legjobb erejében van júniusban, azért akkor kell szedni, szárát szétfosztani s úgy hinteni el a patkányok által lakott helyen.

⊙ (*Cselédbér*). Balatonmellékről írják a P. N.-nak, hogy ott a cselédbér magasra emelkedett. Egy suhancz évi fizetése öltöny melléklet nélkül 110—120 ft váltó, vagy ha öltönnyel mellékelnek 70—80 ft váltó, két pár új csizma, két pár szálvászson fejér-ruha és így az öltöny mellékletes fizetés, pénzben véve fel mindent, 109—119 váltó ftba kerül, az étkezést nem is számítva, mi pedig szintén sokba kerül, mert a cseléd igen válogatós. A nőcselédek bére, a férfiak munka erejéhez mérve, aránylag még nagyobb. Szakácsné évi fizetése 100—120 váltó ft. közönséges szolgálóé 56—60 ft. készpénz, egy nagy kéz-

kendő, hosszú ing, konyhakötény, hajszalag vagy fésű, egy pár magassarku cipő kapcsával, egy pár uj eszima, mi mindent pénzbe számítva, egy év alatt 80—90 vft-ra felmegy.

M i u j s á g ?

↳ (A nemzeti casinó) jan. 30-iki közgyűlésében gr. Károlyi György, Ürményi József és Zsivora igazgatók ugra megválasztattak. Elhatározottat továbbá, hogy a légszuszítógép, egészségi szempontból, újra olajvilágítással cseréltesék föl; továbbá, hogy a nemzeti színházban a casinó erkélyén egy hely ára 1 ft. 30 krról 1 ft-ra szállítsák le.

* * (Tehát mégis lesz egy csinos táncmulatság.) Több ur az Európa vendégfogadó termeiben holnap este táncvizigalmat rendez.

+ (Irodalom pártolás.) A „Sz. K.” károlyi-férfvári levelezője írja, hogy e kis városba, mely körülbelül 6000 lakost számlál, kétszáz egy példányban járnak a magyar lapok. E szép buzgalom irodalmunk iránt annál inkább méltó elismerésünkre, minthogy Károlyi-férfvár népeiségének csak ötöd része magyar ajku.

△ (A vasárnapi iskola) elmulasztóira Rozsnyón büntetés hozott be. A mesterinas minden egy elmulasztásért, egy héttel tartozik tovább szolgáltatásban maradni, mint felszabadítási ideje kitelné. Hát az olyan mester mit kap, ki tanoncát nem eresztí vagy nem küldi vasárnapi iskolába?

(Adakosás.) Főt. Krajcsik János, nyitrai kanonok, Baán mezővárosban a szeplőtelen boldogságos Szűz tiszteletadásának soha nem szüntére 500 pft., és az ott létező elemi-tanodákban egy legjobb tanuló ösztöndíjára 200 pftot alapított. E régtől ismert lelkes egyházférfit, mióta káptalanoskodik az említett városban, mint szülött helyén 3700, Kotesón 500, Hricsón 500 pftot alapított. Áldás kövesse működését s az alapítványokat!

+ (A karpáti tó, Morshie Oko) jégborítéka mult hó 6-án hirtelen megrepedt, s a belőle kiömlő víztömeg számos kődarabot magával ragadván, a közelfekvő réteket egészen elborította, sőt egy malmot is szétrombolt. E ritka természeti tüneményt alkalmasint valami vulkáni rázkodás idézte elő.

— (Téli szárazság) Erdélyből, M.-Barcánfalváról, jan. 15-ről írják: Ujságképen megemlítem, hogy e vidéken igen hideg száraz időnk jár; sem a kutakban, sem a patakokban víz nincs. A lakosok már nem tudják, hol itatni marhájukat. Helyenkint vannak források, melyek be nem fagytak, de az igen csekély víz annak a sok marhának, mi e vidéken van. Az ilyen forrásokból éjjel lopják a vizet egyik a másika elől, s ha többen összejönnek, egymás hátán törik össze a vizes edényeket. — A jeget hordókba hordják, s miután az a házban felolvadt, főznek vagy mosnak vele.

+ (Az idej legnagyobb hideg) mult hó 27-én volt fővárosunkban, midőn a R. hőmérő nap fölkelte előtt 14 fokra szállt a 0 alatt. Tavaly a legnagyobb hideg februárhó 14-én volt, midőn a hőmérő 9 fokon állt a fagypontra. E szerint az idej hideg a mult évit eddigelé 5 fokkal multa felül.

△ (A vaskapudál) a Dunát keskenynyé szorító s a hajózást felette veszedelmezettető szirtek széthányását a dunagőzhajó-társaság a mult év folytán munkába vetette — kielégítő eredménnyel. A mostani alacsony dunavízállás azonban a munkát igen könnyűvé teszi, azért e hó 8-tól fogva ismét dolgozik 300 egyén, kik 28-ig 275 aknát furtak és vettettek szét puskaporrall. E munkálatok közt néhány száz nagyobb ágyugolyót, három nehéz horgonyt, sok hajókészletet s több arany s ezüst római pénzt találtak. (P. Ll.)

+ (Tetszhalott.) Pesten január hó 16-án egy izraelita elköltözött Abraham kebelébe. Legalább azt hitték róla az élő emberek, mert az életnek legkisebb jelét sem adta többé. Az első éjjel egy éltes hitsorsosa virrasztott mellette magánosan. Egyszer csak úgy tetszett neki, mintha valami nyögést hallana azon tájról, hol a halott feküdt, pedig kivüle egy lélek sem volt a szobában. A szegény virrasztó úgy megjed, hogy szeméit sem merte fölemelni; ott ült a széken, mintha odakötötték volna s a halálveríték csakugy omlott le homlokáról. Pár másodperc múlva a nyögés ismét megújult, mire a virrasztó nem vette tréfának a dolgot, hanem kapta magát, s egészen elképedve kirohant a szobából. A zajra csakhamar összeszeződöltek a házbeliek, s meggyőződtek róla, hogy a kit kétségtelenül halottnak hittek, csak tetszhalott volt. Az orvosok reményt kötöttek folyógyulásához.

+ (Mefagyások.) Mult hó 27-én virradóra Pesten két mefagyott napszámos holtteste találtatott az aldunasoron. A szerencsétlenek valószínűleg több pálinkát találtak inni, mint kellett volna. Mult hó 23-án pedig egy ökröt ért hasonló szerencsétlenség szállítás közben a bécs-prágai vasútvonalon. A „Prager Ztg.” honnan e hirt veszszük, nem írja, hogy a pórujárta ökr pálinkát ivott volna.

△ („A keleti állat sereglet”) a régi fűvészkertben csakugyan méltó revére. Legkitünőbb példánya az afrikai és ázsiai oroszlan (és nem arslán) pár. A nősténynek alig egy hetes két kölyke van. Látni kell aztán azt a mérges, féltő, mindenre kész, elszánt pillanatokat, melyeket az anya a szemlélőre vet, mintha csak azt akarná mondani: „örizkedj kicsinyeimhez nyulni, mert akkor egyikünknek meg kell halni!” Vannak itt még az oroszlanokon kívül gyönyörű tigrisek, dögész (hyena), jégmedve és majmok. A majmokat s a nőstény oroszlant kivéve, a többi állat igen közönyös a világ és a kíváncsi közönség iránt, vagy forgolódik szűk kalitjában, vagy leül és néz — a semmiségbe és világért sem a közönségre; csak nagy ritkán és különös kegykép méltatja néha az öt szemlélőt egy rövid pillanatra. Pesten már rég nem volt ily meglepetésre méltó állatsereglet.

+ (Minő a tél másutt?) Ausztriai Olaszországból írják, hogy 20 év óta nem tapasztaltak az idejhez hasonló zordon telet. Milano síkságai a hegyek aljától kezdve vastag hórétegek által borítvák, s a folyók úgy befagytak, hogy korecsolásni lehet rajtuk, mi az olaszoknál fölötté ritka eset. Tirolban

mult hó 6-án 30 lábnyi vastag hóréteg borította a mezőket, s a mint Triesztből írják, vastagsága a következő napokban folytonosan növekedett. Ázsia némely részeit is olly szokatlan hőmennyiség lepte el, minőre a legöregebbek sem emlékeznek. Marsina mellett egy görög kolostort a hóvizatar annyira eltemetett, hogy a benne volt 5 szerzetes csak a hőtömegben át gyorsan készített alaguton menekülhetett a bizonyos halál elől. Ezen adatokból kitünik, hogy sehol sem voltak a hónap szükében, csak mi vártuk hiába — a szánut. De most már nekünk is kijut talán.

+ (Babonás hit.) A bécsi tejárusnők föltalálták, hogyan lehet a tejmérő hatását meghiusítani. Ugyanis egy bécsi lap szerint az ottani „milimárik” közül sokan azon balvéleményben vannak, hogy ha a tej szentelt vízzel vegyittetik, a hamisításnak semmiféle tejmérő által sem lehet nyomába jutni.

△ (Olcso öltözék.) Bécsben legközelebb egy társas táncmulatság alkalmával a férfiak mind fejerítetlen zsákvászonból, a legujabb divatos szabás szerint készített frakkban, mellény- és nadrágban jelentek meg — és igen jól mulattak. Nem merjük ajánlani e divatot honi arslánainknak is.

+ (Kétnejűség.) Berlinben egy munkás nemrégiben egy szép fiatal leányt vett feleségül. „Azt nagyon helyesen cselekedte,” fogják mondani olvasóink. Később azonban kisélt, hogy a jámbornak ugyis volt már egy régibb oldalbordája. A bűnös uj nejétől elválasztatott, s fölül rá még pár évi fogságra is elíteltetett. Ugy kell neki! E történetből az a tanulság: hogy alaptalan azon rágalom, hogy a férfiak nem szeretnek házasodni.

+ (Ivóvíz hiánya.) Az idej szárazságnak többek közt egyik rossz következménye volt az is, hogy a kutak s források sok helyt annyira kiapadtak, hogy a lakosok csak nagy bajjal juthattak ivóvízhez. Így Sveiczban, hol egyébkint elég forrás lehet a hegyek közt, némely községek órányi távolból voltak kénytelenek az ivóvizet hordani, mely körülmény annál súlyosabban nehezdedhetett a jó sveicziakra, mert boruk sem igen terem szegényeknek, legalább azzal pótolhatták volt a vizital hiányát.

+ (Hogy a cselédek) napról napra tulkövetelőbbek kezdenek lenni, azzal, úgy hisszük, nem mondunk ujságot; de az erre vonatkozó következő adatot mégis érdekesnek találjuk megemlíteni. Osztrák-Sziléziában egy földbirtokostól azt követelték cselédei, hogy eddigi fizetésüket egyharmad részszel emelje föl; minthogy azonban ebbeli kívánságuknak elég nem tétetett, az összes cselédség egyszerre fölmondta szolgálatát. E körülmény nagyon zokon csett az illető földbirtokosnak, mert hirtelenében uj cselédeket nem kaphatván, tisztelt még a fejét is sajátkezűleg voltak kénytelenek végezni, míg a bajon segítve nem lett. Azonban csakhamar segítettek s az ok nélkül békétlenkedőket ránczba szedték.

+ (Csudaborju.) Fronsburgban, Alsó-Ausztriában, mult hó 10-én egy borju hat lébbal jött a világra, s ezenkívül még azon ritka tulajdonsággal bir, hogy a cigánykint: „ha akarom vemhes, ha akarom, nem vemhes,” azaz mindkét ivar (him- és nősténynem) egyesülve van benne. A kis csudaszülött friss egészségnek örvendett, s a tulajdonos nagy gondot fordít rá, hogy életben maradjon.

⊙ A dohánygyedárusság Ausztrián kívül még Európa 12 államában áll fenn, melyek, Francia, Spanyolország, Sicilia, Sardinia, Lengyelország, Pápai állam, Portugallia, Toscana, Modena, Parma, San-Marino, Liechtenstein. Mindezekben összesen 116,297,000 lakos, tehát az összes európai lakosság 43 százalékánál is valamivel több viseli vállain ez adónemet.

— Nyilatkozat. „Magyar- és Erdélyország historialag neves tájképei” című album ügyében. — Vállalatunk iránt keletkezett rágalmak visszatörlesztésért nem akarunk mással, mint tényekkel előállani; most, miután messze-terjedő utunk be van fejezve s munkálatunk bevégezve, szerény nyilatkozatunk szavai ezek: Sohase lebegett szemünk előtt más, mint vállalatunk ügye, érte tettük minden lépteinket, érte fejtettük ki legnagyobb szorgalmunkat, valamint roppant áldozatba került fáradságos utazásunk s munkálkodásunk megtörténtéről nyujtsanak felvilágosítást a következő levett helyek: Erdőd, Orahovicza, Vuchin, Jankovác, Siklós, Illok (Ujlakivár), Futak, Pétervárad, Ujvidék, Karlovicz, Görgeteg, Zimony, Belgrád (Nándorférfvár), Ó-Orsova, Uj-Orsova, (Adakale), Facsét, Hátszeg vidéke, Nagy-Szeben, Czibin vizesése és Kolozsvár. — Reméljük, sőt hisszük, hogy nem kívánunk sokat t. előfizetőinktől, midőn husz olly nagyságu minő a múltlat múltajai, sőt valamivel még nagyobb képek megjelenési határidejét, f. év május havára áttesszük, nem emelve feljebb az előfizetési árt 10 pftnál — és tett igéretünket beváltandók az albumot Páris legelső müintézetében a legszebb elegantiával nyomtatattjuk *). — Ennyit óh. jtunk felelni minden rendű gyanúsításokra. — Pest, január 31-én 1858. — Gyulai Károly és Nagy Miklós.

Vidéki hírek.

Bakony-Balatonvidék, jan. 14. (Az újév napjai. Betegség. Haláloság. Falusi krinolin. A Balaton. Táncvizigalmak.) E napok, mint hajdan, úgy most és ezután is, folytonosan: vágy, félelem, remény, készség, ohaj, tünődés, számítás s családás napjai, a földi emberre nézve. — Mennyit, milly sokat várt a multak embere, minden egy-egy évének napjaiban, ott a messze távolban? de miután lefolytak annak órái, látja: hogy számításait kijátszotta az idő, reményeit, rendre gyilkolta a mogorva való! Így van ez jelenben, így leend ezután, mert: *semmi sincs új dolog a nap alatt, a mi volt, ugyanaz, a mi ezután leend!* Ezeket előrebocsútván, mi, mint: „nem rendes” hirlapi levele-

*) Nem akarjuk e nyilatkozatot észrevételeinkkel kísérni, melyek ezen párisi kiadásra nézve önként fölmerülnek, csupán azon ohajtásunkat fejezzük ki, hogy bármilyen legyen megnyugta va az előfizető közönség, mely több rendbeli kérdező s sürgető felhívásokat inté ett már e tárgyban mi hozzánk is. Néhány képet mi is láttunk. — Szerk.

zók, fogjunk újra munkánkhoz, vidékeink eseményeit, népünk szellemi- anyagi életét, bűnét, erkölcsiségét, haladását, tespedését, kísérik éber figyelemmel, s adjuk át ottan-ottan a nyilvánosságnak. Alólírtak — néhány leveleiben e volt s ezután is e leendő elve, t. i. minden a méltányosság s igazság érdekében.

Mint hogy mi sem lehetünk kivétel, az idők járása, a légnek ránk hatása alól, itt is, mint másutt, a beállott ujév óta, nátha, hurut, grippe, főfájás, s más hasonló bajokban szenvedünk. Innen, városi orvosaink, haldokló betegek mellől, a közel falvakra gyakorta kiszóllítottak; mert megjegyzendő: hogy a veszprémi kerületben, alig van két kerületi orvos! — A balatonmelleki falvakban, a hurut főfájást idéz elő, s azt némelyeknél követi: orrvér-folyás, mi 24, legfőlebb 48 óra alatt, véget vet az életnek! Isten után, nincs ki segítsen! A város, sokakhoz messze van, s kerületi orvosaink mint mondám: nincsenek! Egy-egy községben alig van lak, mellyben szenvedő beteg, vagy halott ne találhatók.

Folyó hó 7-én szenderült át a jobb létre, ugyan csak erős hurut következtében, néhai mélt. Márkus Ignác ur es. k. b. t. tanácsos özvegye, született Vajda Anna, csillagkeresztes udvari hölgy, elte 82-ik évében. A városi egyik köztemetőbe, részvét, hála, tisztelet kísérik a halottat. A boldogultban, igen sokan, mindenöket elvesztették. Nyugodjanak békén hamvai!

Mig a halottak sirjaikban aluszszák mély álmukat, a szenvedők pedig s roncsolt egészségük, kórógyaikon virrasznak, tekintsük meg vidékünk erkölcsbetegeit, az ugynevezett divatrabokat, hű fényűzőket! — Köztudomású dolog, hogy farsangi napokban szoktak a legtöbb házasságok kötteni. Oh milly öröm-számítással várja e napokat, egy-egy fiatal özvegy, férj után sovárgó hölgy! Innen, az öltözékbeni pazar fényűzés, a hiúság külön nemei, az ámitás, tettetés, e napokban szerepelnek legjobban. A városi, mint falusi nők öltözéke, sokaknál, vagyoniállapotukat túlhaladva, valóban a neveltség, vagy szánalom botrányos. — A krinolin, többé már nálunk sem ismeretlen! Oh korszak hiúság! miért kerestél fel az egyszerű falvakat?! Igenis, a hiúság, tetszvágy, a szembevetni akarás az, melly, a különben egyszerű nők, hölgyek irányában, az öltözékükbe csempészett ál krinolin által, a neveltség s szánalom érzetét költik fel keblünkben! De hát miből áll ez a falusi krinolin? Hölgyeink iránti tiszteletből elhallgatjuk ennek titkos alkatrészeit; maradjanak érintetlenül a szürdarabok, kemény papírok, kalapronyok, vagy az ágyneműből kirablott pehelytömegek, mellyekre, a felselyem kelméjű fodros ruha, otthonka, visittke, szalag, selyemkendők, s több afféle borul s előttünk áll: az eladó hajadon! Tessék, a kinek tetszik. — Valójában sajnos, hogy a boldog emlékü „Nagy Tükör“ megszünt; mert vidékünkön, illy krinolinféle illusztrált festményekkel, s illő szöveggel, bőven szolgálhatnánk. (A Nagy Tükör — ugy halljuk — újabb erővel fog megjelenni ez évben is. Szerk.) Nem akarok senkit sem bántani igazmondásommal, de vajha elérhetném azon célt, hogy egyszerű öltözékében, távol a fényűzéstől, hiúságtól, lelkök romlatlansága mellett, tisztelhesük nőinket!

Folyó hó 5—7-én a Balaton beállt, vagy: befagyott. Pár nap mulva a merész halászok szerencsét próbáltak; mert megjegyzendő: hogy a balatoni téli halászatok igen jövedelmezők szoktak lenni. — Somogyi atyánkfiai is, teherhordó gabonás kocsiak mellett, egyre koresolyáztak a víz jég-tükrén.

Időjárásunk eddig egyre száraz hideg, vetéseink hó nélkül; ha tovább is így tart, juhos vagy birkászgazdáink örülnek; mert mezei rendőségünk nincs, szabad a bitangoltatás!

Nyilvános tánczvizgalom ez év napjaiban vidékünkön nem volt, kevésre is van kilátásunk. Igaz, majd elfeledem: kinyíltak a falusi fonodák (fonóházak), illy helyeken ugyan csak járják: a bolondját. — Egyelőre mégis felhívhatom, az e hó 31-én tartandó b.-füredi társas összejöveteli, tánczestélyre a közeli vidék figyelmét, melly, ha nem csalódunk, a mult évekhez hasonló, kedvteljes, fesztelen esték egyike leendő, ezt tanusította s fogja tanusítani fővendéglős Maier ur, ezt várja, reményli, a már is szép számmal megjelenni készülő vendégkoszoru.

Egyéb tapasztalataimról jövő alkalommal.

Bakonyfi.

Felső-Bánya és vidéke (Szatmár), jan. 14. (A téli idő változékonyasága. Casinói bál rendezése, ód hatása. Téli merengés az irodalom világában, a debreczeni vasútvonal és szekérposta sebes közlekedési haszna felett. Jámbor ohajtás.) A beállott új évtől kezdve kemény téli idő van, habár olykor-olykor az ég zuzmarás ködfelhői övedzik sisakként különben is rideg bérceinket, hóvirággal borítják fáinkat. A nagy hideg miatt nem tud elég hó, vagy eső esni; pedig mindkettő életszükség lenne. Az eső vizet hozna a megállott malmokra (hol a molnár így kiált fel: „A garat üresen áll“), kiapadt kutakba és folyókba. — A hópehely pedig téli vánkoslul, takaróul szolgálna a természet növényvilágának, különösen az életneműeknek és szőlőtőknek, mellyek fedezetlenül eltaposztatnak, a nagy hideg által elcsigáztatnak, megfagynak és kivesznek. A föld s az egész természet szemfedél nélkül nem alhatja ki magát s téli álmát; s nem készülhet el termékeny erejével egy újabb műtételre. — Azután a télnek is megválnának a maga örömei: farsangolás, szánkázás, disznótör, házasság, bálrendezés, de mindezek a kedvezőtlen időjárás: hurut, csúsz, köhögés, fog- és torokfájás, gyuladás (kül- és belgyuladás, mint a napokban egy uri-háznak kormos kéménye és egy szegény leánykának szive), és a minden lelkek lelke, a pénzhiány miatt legegyszerűbben mennek végbe. Átalános panasz: „Sok a kiadás, kevés a bevétel.“ — Egyetemes szabály: „A körülményhez alkalmazkodni legfőbb bölcsesség.“ — Valóban, a jelen évben, sok vidéki levelező, sőt költő, nem tud magának a télről és farsangról igazi eszmét teremteni, hacsak valamelyik régi jó telet nem veszi sinórmértékül. — Oh, de mit beszéltek! midőn a felső-bányai ifjuság

mindezeknek daczára jan. 13-án olly jeles casinói bált rendezett, hogy bármelyik nagyszerű városba is odalített volna. Az itteni tánczterem borostyánlevelekkel, zöld fenyűágakkal és virágkoszorúkkal volt földiszítve, czifraszalagokkal, pántlikákkal fölékítve. Jól esett téli időben zöldben mulatni! Az egész tánczvizgalom minden fesznélküli volt, mintha a leányok és ifjak mind egy család tagjai lettek volna. Egy érzés, egy akarat, a szeretet lelke ömlött el az egész társaságon. Ezen intézkedés dicséretére válik a felsőbányai ifjuságnak; javára az olvasó-egyletnek; díszére a városnak; kedves emlékül az aranyezüstnél drágább és szebb testvér-bányavárosi és vidéki urhölgyeknek, kik megjelentek és sok házasulandók szívét el is vitték magukkal. Farsang és bál, zene és táncmulatság, bor és barátság, színház és fürdő! ti vagytok a fiatalok szerelem-teremtői! — Azonban én, ki e sorokat írom, jelenleg azon gondolkodom, hogy illy kemény téli időben, pénztelen világban, minő jól esik tűz mellé házba szorulva olvasni az irodalom mindennapi, vagy heti példait: a tekintélyes „Pesti Napló“-t, a különféle nemzeti ügyeket képviselő „Vasárnapi Ujság“- és Politikai Ujdonságok“-at, a nyílt szellemű „Sárospataki Füzetek“-et és ismeretterjesztő „Budapesti szemlét“ más egyéb tudományos és hasznos könyveket, mellyeket a szinyer-váraljai papi könyvtárból, a nagybányai könyvkereskedőtől és a felsőbányai olvasóegylet könyvtárából kapok! — Minő jól esik, azt tudni, hogy a rideg bércek közé temetett Felsőbánya, sőt az egész Szatmár, a debreczeni vasútvonal megnyitása által 2—3 nappal előbb kapja Pestről és más helyekről anyagi és szellemi táplálékát, különösen az ujságot és levelet, mint különben? Minő jól esik kijelenteni az olvasóvilág előtt, hogy a beállott új évtől kezdve már Felsőbányára is hetenkint négyszer szekérposta jár, s így nem vagyunk megzoritva a sebes közlekedés dolgában. — A csaknem 40 mérföldre eső Pestről most hamarabb kaphatni levelet, mint az 5 mérföldre eső Avas-Ujvárosból. — Kiszámíthatlan anyagi és szellemi haszna van már eddig is a debreczeni vasútnak. Bárcsak, egy szatmári is mielőbb nyitatték, hogy az elszigetelt gazdag aranyezüsttel bíró bányavárosoknak új lendületet kölcsönözne; nemzeti ipart, kereskedelmet és gazdaságot eszközölne! Bodnár János, r. l.

Egyveleg.

* * **Házassági ajánlat.** Egy olasz lapban egy amerikai nőnek következő házassági ajánlata olvasható: „Épen husz éves multam. A Marietta nevű iskolában nevelkedtem. A házi nő minden foglalkozásaira képes vagyok — az izletes főzéstől kezdve egész az ingek keményítéséig. Jól varrok, megteszem a legnehezebb munkát is — egész a gombfelvarrásig. Tudok koreao-lyázni, énekelni, zongorázni és kellemmel tánczolni. Jelesen lovagolok s a ki kételkedik, annak következő fogadást ajánlok: Egy szép ifju két jó lovat vezessen elő; egyikre én, másira ő ül föl; ha két percz alatt elér, akkor én vesztetem, s nejevé leszek, ha pedig nem ér el, akkor ő vesztett és — férjemmé kell lennie.“

♣ **As erős kovács.** Lord Darthmouth, ki maga is nagy testi erővel bírt, sokat hallott beszélni egy skót kovács páratlan erejéről. Elment tehát egyszer, felkereste a kovácsot. Az épen a műhelyben dolgozott, midőn a lord lóháton odaért. „Jó napot kovácsmester, — szólta a lord — azért jöttem, hogy megkísértessem, mellyikünk erősebb?“ A kovács nem szólt semmit, hanem felkapta a lordot s átdobá a kerítésen, mint egy labdát, utána kiáltva: Parancsol még valamit? — „Igen, dobja utánam lovamat is, hogy annál előbb az orvoshoz érjek, mert kitört a lábam.“

* * **Ugy látszik ön bolonddá akar tenni engem!** Szólt két feleselők egyike a másikhoz; mire a másik ezt felelte: „Jegyezze meg ön, hogy az embert csak azzá lehet tenni, a mi még nem!“

+ **(Megható példája az anyai szeretetnek.)** Augsburgban él egy szegény asszony, ki látva a sok szép karácsonyfát, mellyel az anyák gyermekeiknek örömet szereznek; nagyon elszomorodott szívében azon gondolatra, hogy ő neki annyia nincs, hogy 9 éves gyermekének valami csekély játékszert vehetne karácsonyi ajándékkul. Midőn e fölött búsan gondolkodnék, egyszer csak a hajfürtrablásról hallott hírek következtében azon ötletre jutott, hogy saját hajfürteit levágja, s azon pénzen, mit érette kap, vegyen valamit gyermekének. A mit gondolt, azonnal végre is hajtotta. A kis 9 éves gyermek elvitte anyja haját egy fodrászhoz, ki neki 6 krt. adott érte. Azonban a fodrász azon hiedelmben, hogy így talán nyomába lehet jutni a Németország több városában valódi retteget okozó hajfürtrablóknak, rögtön följelentette a dolgot a rendőrségnek. Az erre következő vizsgálat folytán kiderült nemcsak az, hogy az eladott hajfürtr nem rablott, hanem azon megható indok is, melly az anyát tulajdon haja levágására bírta. A dolog csakhamar köztudomásra jutott, és számosan siettek az anyai szeretetben gazdag, de vagyoni tekintetben szegény nőt fillérekkel gyámolítani.

* * **Zárda és szinpad.** A 17-ik század arról is nevezetes, hogy lefolyása alatt több jeles spanyol színész és színésznő lemondva a világ hiúságairól, barátta és apáczává lett. A többek közt Sebastiano del Prado, Madrid egyik legszebb férfa, s kitünő színész, a hölgyek ellenében valóságos hódító Nagy Sándor, később a legbuzgóbb szerzetessé lett; Camacho Clara, midőn Calderon egyik keresztényi szomorujátékában szerepelt, annyira meglepték a bűnbánó gondolatok, hogy másnap azonnal zárdába vonult, bár csak 23 éves, gazdag, de még szebb mint gazdag volt; a bájos Baltazara, midőn nagy tapsok közt, a szinpadon épen a zultánnót személyesíté, egyszerre csak letépte magáról pillangós öltözetét, álékszerceit s azokat a közönség közé dobálva, örökre ellenmondott a világ minden valódi és ál gyönyöréről s zárdába ment.

* * **Rövid hírek. Berlin.** A berliniek senkit sem akasztanak fel, ha el nem foghatják. Kalkutta, az angolok senkit sem fognak el, hogy föl ne akasztanak.

„Egy új kaledoniai bennszülött fölkérte a hitkövetet (missionarius), hogy két nejével s gyermekeivel együtt keresztelje meg s adja ki aztán neki a szokásos ajándékot. „Én nem keresztelhetlek meg, — felelt a hitkövet — mert soknejűségben élsz.“ A vad kaledoniai eltávozott s néhány nap múlva visszatért, de csak egyik nejével. „Hát a másik nődet hová tetted?“ — Meg-
 ettem, uram! — felelt amaz.

„Nevetelen légtűnménynek voltak tanui mult hó 9-én a Velenczéhez közel eső Chioggia lakói. Metsző bórá hideg idő és erős hózivatar közben reggeli 7 órakor, nagy ropogás hallatszott s ugyanekkor villámlott is, de e fény hosszabban tartott és nem volt oly erős, mint egyébkor szokott. Félóra múlva a székesegyház kápolnájának teteje kigyult s ekkor tapasztalák, hogy a villám ónfüdelét leolvastá, a lecsepegő forró ón a gerendázatot meggyújtá, leégett aztán a harangláb is, a harangok a földre zuhantak, a toronyóra azonban mind ez által nem jött zavarba s szép csendesen folytatta ketyegését.

A nagy férfiak is babonások.

D. Albert tábornagy elájult ha az asztalra malacot tettek eléje.

Bayle a csapból folyó viz csörgésére vonaglott.

Boxhorn tudóst magánosan vagy társaságban valahányszor meglepte az unalom, hasmenést kapott.

Dárius roppant serege élén egy nyul keresztül futása által úgy megbátortalanodott, hogy ez által is igen elő lett mozdítva Nagy Sándor győzelme.

Erasmust a halak szagától kilelte a hideg.

Galland unalmas elbeszélés hallatára szorulást érzett szívében.

III. Henrik frank király macskával nem maradhatott a szobában egyedül.

Julius Caesar a villám ellen babérkoszorút viselt.

La Motte de Bayer határozott ellenszenvvel viseltetett minden zene iránt, ellenben a mennydörgés fölötte gyönyörködtette.

Márk Aurél hitt az álomnak.

Mithridates kéjhölgyei álmát is hitte.

Octavius ballábát soha nem füzte be elébb a jobbnál.

Richelieu és utóda Mazarin egy Morin nevű udvari csillagászt tartottak, hogy azzal államügyek felett tanácskozzanak, mintha csak a csillagokban állott volna megírva, kiüzetnek-e a törökök Európából. És ők a Morint gazdagabbul díjazták, mint Lajos egy szintánczosnót. Ezzel pedig sok van mondva.

Scaliger egész testében reszketett, ha rákot látott.

Sucarow oly ellenállhatlan ellenszenvvel viseltetett a tükrök iránt, mi szerint, hol egyet látott, ha csak teheté, összezuzatá; hol pedig ezt nem teheté, onnét azonnal eltávozott. — Ha valaki házába hívatá, vagy be kellett a tükröket fedetni, vagy leszedetni, különben a tábornagy egy ugrással rögtön az ajtón kívül volt. „Nem szeretem — ugymond — nézni magamat, mert egy vén henjét látok mindig.“

Tycho de Brache lábai elállottak, ha utjában nyullal találkozott.

Ulászló megdöbbsent és félre fordult, valahányszor almát látott.

Verulámi Baco egy holdfogyatkozás láttára roszul lett és elájult.

Színházi napló.

Péntek, jan. 29. „Saint Georges lovag.“ Dráma 3 felv.

Szombat, jan. 30. „Liliomfi.“ Népszínmű. Irta Szigligeti.

Vasárnap, jan. 31. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Népszínmű 3 felv.

Irta Szigeti.

Hétfő, febr. 1. Új szereposztással először: „Báthori Mária.“ Opera 2 felv.

Zenét szerzette Erkel Ferencs.

Kedd, febr. 2. „Szökött katona.“ Eredeti népszínmű. Irta Szigligeti.

Zenét szerzette Szerdahelyi.

Szerda, febr. 2. „Szerelmes ördög.“ Táncjáték 5 felv.

Csütörtök, febr. 3. Piatti urnak londoni violoncelloművésznek hangversenye. Ezt megelőzi: „Angolosan.“ vigi. 2 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

1689. M. Turra M. L. — Ön azt kérde, miért nem ír Kakas Márton Jókai Mór színműveiről is? Csak azért, mert ő nem szokott minden darabról írni. Azután ezen két férfi nem is fér meg egymás mellett. Mikor Jókai darabját adják s a szerzőt a közönség előtapsolja s még meg is koszoruzza, akkor Kakas Márton kiszalad a színházból; ezt tenné akkor is, ha fűtyülnének. Különböztetnek arról a darabról mások eleget. Mi is adunk belőle mutatványt.

1690. Veszprémben B. G. — A kérdés ez: „Vajjon e kifejezés: „ez nagy mester!“ (értve valamely dologbani jártasságot) jól van-e használva akkor, ha azon kifejezés nőről mondatik, vagy ez utóbbi esetben szükséges-e így mondani: „ez nagy mesternő?“ — Mindenki bele fog egyezni, hogy elég, sőt nem is lehet másképp mondani, mint így: „ez nagy mester.“ A nő rag felesleges és hibás. Az nem czím, rang, állapot, hanem egyszerűen tulajdonság. Soha sem mondják p. o. ez nagy tolvajnö.

1691. Papa T. B. — A küldeményt várjuk. A kérdésre határozottabb választ — bármint akarnók is — nem adhatunk, mint azt: mihelyt lehet.

1692. Aradra. A tévedést az 5 pftnyi összeg okozta, mely nem illik egyébre, mint csupán a V. U.-nak egész évi folyamára. — Az aradi szintársulat elleni panaszt nem örömet olvastuk.

1693. Kis-Marjara De most már csakugyan nem késheik. Napról napra kiáltóbb szükség is van rá.

1694. Sümege H. Gy. — A két régi kézirat igen érdekes és mulatságos. Át is adtuk egy e tárgygyal foglalkozó tudósunknak, ki azoknak igen jó hasznát fogja venni. Köszönjük s kérjük a további küldeményt.

1695. Epedes. Így kezdődik:

„Zúg a vihar
 Süt a nap,
 A csillagok
 Hullanak.“

Ez csak olyan beszéd, mint az, hogy:

„Kis alacsony nagy magas.“

1696. Lelem hű tolmácsa. Nagyon érthetetlenül tolmácsol.

1697. Piros róza van a kertben. Most télen? Nem hiszszük, ha még szebb versekben mondaná is ön.

1698. A dal hazája. Jó vers, (senkit sem bánt). Ki fogjuk adni — az ablakon.

1699. Zúg a vihar. Mit ittak azok a felbők, hogy megrészegedtek? Aztán mi köze van a viharnek az irodalomhoz?

1700. Tombol a vad... (poéta?)

1701. Szokások (román). Nines rajta használni való.

1702. A halavány leány. Sok benne a technikai, még több az orthographiai hiba. De helyyel-közzel szép gondolatra is akadunk.

1703. Népdalok. „Sűrű erdőszélben szól a kakukmadár.“

S azt mondja: Közlésre e vers hiába vár.

1704. N. Kalló F. Antal urnak. — A kérdéses 10 pft., könyveink kimutatása szerint, jan. 1-én érkezett kiadó-hivatalunkba, honnan utasítása szerint átküldetett Fribeisz J. urnak, a kért munka kiadójának, ki azt önnek eddig aligha meg nem küldte már.

1705. A népnevelés ügyében beküldött cikk nincs egészen úgy írva egyes részleteiben, hogy a czélzott hatást várhatnók tőle. Végsoraiba azonban teljesen beleegyezünk: „...szükséges, hogy a néptanítók rendes és meghatározott fizetéssel láttassanak el, mi a most majd mindenütt napi rendszeren levő tagosítások alkalmával legkönnyebben lehetne eszközölhető.“ Vidéki tudósításaink tanusítják, hogy e tárgyra sok helyen kitünő

gond is fordítatik s vajha ne feledkeznének meg róla sehol, mert igaza van önnök, hogy addig, míg a tanító állása biztosítva nem lesz, jól kiképzett néptanítókra szert nem tehetünk, de nem is igen követelhetünk olyanokat.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-oros napár	☉ Nap-		Izraelit. napár	☾ Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Február							
7 Vasár.	C Sexages.	C Sexag	26 E Maes.	7 20	5 9	23 Bj. 10t.	2 50 10 46
8 Hétfő.	Máthai János	Salamon	27 Vajshéthk	7 19	5 10	24 hab Bj.	3 57 11 28
9 Kedd	Apollonia sz.	Apalín	28 Syr. Eph.	7 18	5 12	25 (ellen)	4 56 0 10
10 Szerda	Skolaszt. sz.	Árpád	29 Ipoly. Ig.	7 16	5 14	26	5 45 1 8
11 Csütörtök	Dezső. Euph.	Adolf	30 Balás	7 14	5 16	27	6 23 2 18
12 Péntek	Modestus v.	Lorán	31 Cyrillus	7 14	5 17	28	6 52 3 32
13 Szomb.	Jordán. Ag.	Marián	1 Február	7 12	5 18	29 Sab.	7 15 4 47

Holdnegyed: ● Ujhold 13-án 11 óra 29 perczkor éjjel.

TARTALOM.

Lendvay emlékezete (képpel). Jókai Mór. — A dalnok sorsa. Losonczy L. — Mint lón vagyonos emberré ifj. Adorján Péter (vége). Pálffy Albert. — Győr város szebb részei (3 képpel). Zombory G. — Házasodjál, mig nem késő. A-y. — Egy morva kőműves. Y. — A pusztihadi romok Zólyommegyében. Zólyomi. — Gőzhajtóműves cséplőgépek (2 képpel) — Tárház: Lendvay temetése. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Mi újság? Vidéki hírek. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1858-diki első félévi folyamára.

Előfizetési ár:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokkal (Buda-Pesten házhoz hordva vagy vidékre postán küldve):

Egész évre . . . . . 8 ft.
 Félévre (január—júniusig) . . . . . 4 ft.
 Negyed évre (január—mártiusig) . . . . . 2 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság, félévre . . . . . 2 ft. 30 kr.
 „ „ „ egész évre . . . . . 5 ft. — kr.

A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik. — Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadóhivatala
 (Pesten, egyetem-utca 4. sz. a.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.